

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 5

Temmuz 2014

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam, Gamze Sofuoğlu.

Web Sorumlusu: Burak Sarı

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri

Web:

<http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta:

eeehdergi@gmail.com

Facebook:

www.facebook.com/eeehdergi

Twitter:

www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

Editörden	3
Turizmde Erişilebilirlik	4
Körüz Ama Bizim de Duygularımız Var.....	14
Körler Okulları İle Kaynaştırmalı Eğitimin Karşılaştırması.....	17
İmkansız İstemek mi? İmkanlıyı İmkansız Kılmak mı?.....	25
Notalarla Pıcasso, Renklerle Mozart	28
Başka Dilde Aşk'ın Başkacası	33
Kokularla Maceraya Atılmak:	40
A'dan Z'ye Körcül Makyaj	42
İçimizdeki Brezilya'yı Kaybetmek ya da Bulmak!	48

Editörden

Değerli okurlar hepinize merhaba,

Temmuz sıcağında bizi okumayı tercih eden okuyucularımıza, Temmuza yakışır bir sayı hazırladık. Tatil sezonu açılmışken biz de konuya bir el atalım dedik. Tatil mekanlarının erişilebilirliği bu ay Engin Yılmaz ve Adem Vural tarafından masaya yatırılıyor. Aynı temayla yapılan yedinci Kemal Özceyhan seminerinden derlenenler ve izlenimler bu sayıda bizlerle. Tatilden önce okulları hastaneleri erişilebilir yapmak için uğraşmalıyız diyorsanız, Mürşide Vural'ın yazısına göz atmanızda fayda var. Vural'ın da altını çizdiği gibi, yalnızca karnımızı doyurmak yetmiyor, engelli de olsak başka ihtiyaçlarımız var. Bence tatil de bunlardan biri. Elbette eğitimi de boşlamamak gerek. Peki engelliler nerede ve nasıl eğitilmeli? Körler okulları gerçekten gereksiz mi? Kaynaştırma eğitimin şu anki durumu nedir? Canan Çam, eğitim alanındaki tecrübelerini kişisel deneyimleriyle harmanladığı bu yazısında, pek çok soruya cevap arıyor. Görme engelli çocuğu olan ebeveynlere rehberlik edebilecek bu kıymetli yazıyı, Burak Sarı'nın görmeyenler için neyin neden imkansız olduğunu sorguladığı yazısı takip ediyor. Bir görmeyenin Picasso'nun tablolarını görmesi ne kadar mümkünse, bir duymayanın da Mozart semfonileri dinlemesi o kadar mümkündür, yani imkansızdır diyorsanız, Gamze Sofuoğlu'nun yazısı sizleri çok şaşırtacak demektir. Başka dilde resim, başka dilde müzik olur da başka dilde aşk olmaz mı? Olur elbette, filmi bile çekildi hatta. İşte Gülcan Altun'un kaleminden film ve betimlemesi. Görme ve işitme duyularını ele aldıktan sonra, Eylem Yurtsever'in kokularla atıldığı macera bizi bekliyor. Kendi parfümümüzü yapabilir miyiz acaba? Sırada körler için çok önemli bir başka duyu var, dokunma. Dokunarak neler yapılır neler. Makyaj bunlardan sadece biri. Elif Emir Öksüz A'dan Z'ye körcül makyaj tekniklerini bizlerle paylaşıyor. Malesef bu sayıda tatma duyumuza hitap eden bir yemek tarifi ya da restoran önerisi yok. Şimdilik dört duyuda kaldık. Biz dört duyuda kaldık da, Almanya dur durak bilmedi, Brezilya'nın gözünün yaşına bakmadı. Tam yedi gol sıraladı. Engin Yılmaz da İçimizdeki Brezilya'yı kaybetmek ya da bulmak başlıklı yazısını yedi golle noktalandı. Kime atıldı acaba bu goller? Okumadan bilemezsiniz gol yiyip yemediğinizi. Tatilden makyaja, dünya kupasından eğitime renkli ve dopdolu içeriğiyle EEEH bizleri bekliyor. Bu sayıda

seslendirmelerimizin önemli bir kısmında bize destek olan sevgili Bahar Yavuz'a EEEH ailesi olarak teşekkürlerimizi sunuyoruz. İyi dinlemeler, iyi okumalar.

Turizmde Erişilebilirlik

Engin Yılmaz

Engin_yilmaz@yahoo.com

Engelsiz Erişim Olarak, Yedinci Kemal Özceyhan seminerini turizmde erişilebilirlik konusunda gerçekleştirdik. Setur'un da katkı verdiği seminerimizi 26 Haziran Akşamı Setur tarafından ayarlanan Yapı Kredi konusunda yapma fırsatı bulduk. Seminerimize Ramada otel, Divan Otel ve Ela Quality otel temsilcilerinin de katılımı, turizmde erişilebilirlik beklentilerimizi gerçekten ilgilerine duyurabilmek açısından önemliydi.

Başka konumu bulamadınız diyenleriniz olacak elbet. Ama malum siz bu yazıyı okurken temmuzun ortasında olacağız muhtemelen. Tatile giden veya tatil hazırlıkları yapan birçok kişiyi göreceğiz çevremizde. Hep bu zamanlarda, görmeyenlerin e-posta listelerinde bir ileti trafiği dolaşır. "Tek başıma tatile gitsem zorlanır mıyım?" Büyük olasılık çevremizde anlatılanlar, otel ve benzeri mekânların aşırı büyük ve karışık gibi görünmesi, bu konudaki kaygıları arttırıyor bazılarımız için. Hele ilk kez tek başınıza veya engelli bir arkadaşınız veya eşinizle tatile gidiyorsanız, kafanızda soru işaretleri oluşabiliyor.

Birkaç yıl önce, tam da bu konuyu ele alan bir yazı kaleme almıştım Engelsiz Erişim sayfalarında. Aslında tedirgin olunacak bir şey olmadığını anlatmaya çalıştığım yazıma aşağıdaki linkten ulaşabilirsiniz.

<http://www.engelsizerisim.com/yazilar.php?oku=1&bolum=7&id=531>

Bu yazıda da belirttiğim gibi, öncelikle engelli bir birey olarak “sakın tatile yanınızda bir yardımcı olmadan çıkmayın” saçmalıklarına aldanmamak gerekiyor. Birincisi tatil yerlerindeki deneyimler, hiçbir zaman şehrin ortasında bir tarafta yol çalışması, diğer tarafta kaldırıma park etmiş arabaların arasından işe gelip gitmekten daha tedirgin edici bir deneyim olamaz. Her gün bu koşturmacayı başarabilen birinin çekinecek, kaygılanacak bir tarafı yok merak etmeyin.

İkincisi ise, bir şeyle ilgili erişilebilirlik taleplerinde bulunacaksak eğer, onu tek başımıza deneyimlememiz ve beklentilerimizi oluşturmamız şart. Bu sayıda Elif'in çok güzel bir yazısını da okuyorsunuz kör bir kadın olarak makyaj yapmanın incelikleri üzerine. Ben her gün makyajımı birilerine yaptırırım anlayışında olsaydı, herhalde elif o derece kapsamlı bir yazı yazamayacaktı. Tatil, makyaj, bilgisayar kullanımı vs. her alanda erişilebilirlik diye bir şeyden söz edeceksek, bağımsız yaşam beceri ve motivasyonunu bundan soyutlayamayız. Zira bağımsızlık ve erişilebilirlik birbirini besleyen kavramlar, bağımsızlık motivasyonunuz arttıkça erişilebilirlik beklentileriniz de artacaktır.

Yine dağıldım gittim dimi? Sahi konumuz neydi? Ha erişilebilir turizm. Her alanda olduğu gibi, otellerde, turlarda, tatil köylerinde ve benzeri yerlerde de herkesle eşit, engelsiz ve erişilebilir bir tatil yapma hakkımız için, bazı beklentilerimizin yerine gelmesi gerekecek.

İşte bu beklentileri toparlamak ve ilgili kişilere ulaştırabilmek için yedinci Kemal Özceyhan seminerini erişilebilir turizm konusunda gerçekleştirdik Adem Abi'yle birlikte. Bu yazıda, otel, Tatil köyü ve benzeri yerlerden ne gibi erişilebilirlik beklentilerimiz olduğunu paylaşacağım sizlerle.

Herkesle Aynı Ortamda Erişilebilir Tatil

Beklentileri anlatmadan önce çok temel bir ilkeye değinmem gerektiğini hissediyorum: Herkesle aynı ortamda erişilebilir tatil. Yine bu yaz sezonunda sağ olsun birçok dernek tatil organizasyonları, kamplar, piknikler düzenliyor. Yazılan onlarca projenin konusu engellilere özel tatil mekânlarını amaçlıyor. Bizler bunun tam tersini hedefliyoruz. Çünkü mevcut mekânların herkes için erişilebilir olması olmalı asıl amaç. Engelli bir bireyin de herkesle aynı tatil yerlerine gidip aynı deneyimleri yaşama hakkının altını bir kez daha kalın kalın çizmek çok önemli. Aksi durum her zaman karşı çıktığımız izolasyona yol açar ki, engellileri toplumdan soyutlayıcı bu durumun sakıncalarını bir kez daha anlatmak bu yazının dışında kalır sanırım. En hafifinden, izole mekânlar mevcut yapıların kendilerini uyarlamamaları için onlara sözde bahaneler verebilir dikkat edelim.

Bireysel Farklılıklara Saygı

Beklentilerimize geçmeden önce altını dikkatle çizmemiz gereken ikinci unsur ise, bireysel farklılıkların ve taleplerin yapılacak düzenlemelerde mutlaka göz önünde bulundurulması gereğidir. Her kişinin engel tipi farklılık gösterebilir. Örneğin tüm körlerin görme dereceleri aynı değildir. Her Kör Braille alfabesini bilmeyebilir. O nedenle uyarlamaların altın kuralı, yapılacak düzenlemelere kişiyle birlikte karar vermek olmalıdır. Tabi ki bu da her alanda olduğu gibi turizm erişilebilirliğinde dikkat edilmesi gereken temel esaslardan biri olarak akılların bir köşesinde yer almalıdır.

Turizmde Erişilebilirlik Beklentileri

Erişilebilirlik beklentilerimizi anlatırken bunların tüm turizm alanlarını kapsadığını tekrar vurgulamak yerinde olacak.

Tatil rezervasyon sürecinden checkout dönemine kadar önerilerimizi derlerken, Amerikan Engelliler Yasası American Disability Act (ADA) doğrultusunda oluşturulan bir rehber çok işimize yaradı.

ADA Guide for Places of Lodging: Serving Guests Who Are Blind Or Who Have Low Vision

(Kör ve az gören misafirlerine yönelik hizmetlerinde konaklama yerleri için ADA rehberi) başlıklı yazıya aşağıdan ulaşabilirsiniz.

<http://www.ada.gov/lodblind.htm>

Biz de beklentilerimizi oluştururken, bu temel rehberden oldukça yararlandık ve önerilerimizi belirli bir kategorik düzen içinde inşa ettik.

Rezervasyon süreci ve Ulaşım

Telefon veya web sayfasıyla olsun, tatil heyecanı rezervasyonla başlar. Daha bu noktada alınabilecek bazı önlemler tatilin kalanındaki erişilebilirlik uygulamalarını kolaylaştırabilir. Aşağıdaki tedbirlerin alınması yararlı olacaktır.

- Tatil rezervasyonu yapılan web sayfası, mobil cihaz uygulaması gibi platformlar w3 standartlarını karşılar ölçüde erişilebilir olmalıdır.
- Rezervasyon formlarında engellilik durumunu belirtebilecek bir alan bulundurulmalıdır.
- Rezervasyon sonrası engelli kişiyle iletişim kurularak tatil sırasında ne gibi uyarlamalara ihtiyaç duyacağı öğrenilmelidir.
- Rezervasyon yapılan acente kadar gidilen yerin web sayfası da bulunmalı ve erişilebilir olmalıdır.
- Sayfada otelde verilen hizmetler,
- Ana restoran ve alakart restoranlardaki menüler,
- Programlar ve saatleri,
- Yapılacak aktiviteler,
- Verilen hizmetlerin ücret durumları gibi bilgilere mutlaka yer verilmelidir.
- Eğer tatil ulaşımı da kapsıyorsa veya belirli bir noktadan gidilecek noktaya ulaşım hizmeti varsa, ulaşım aracı fiziksel engelli erişimine uygun olmalıdır.
- Fiziksel engelli kişi araca rahatça binip inebilmelidir.

Check in

Otel veya tatil köyüne ilk girişiniz, ilk izlenim açısından çok önemlidir. Burada karşılaştığınız sıcak davranış veya görebileceğiniz kötü muamele belki de tüm tatilinizin kaderini belirleyecektir. O nedenle, resepsiyon masalarında ve sizi ilk karşılayan noktalardaki personelin bilinçli ve farkındalığının yüksek olması erişilebilir bir hizmetin ilk adımı kabul edilebilir. Aşağıdaki noktalara dikkat edilmesi yararlı olacaktır.

Check in sürecinde görev alan otel personeli engellilere davranışları konusunda bilgilendirilmelidir.

- Kişiyeye diğer müşterilere hitaptan farklı bir biçimde hitap edilmemelidir.
- Doğrudan engelli kişi muhatap olunmalı ve ona bir şey sormak için yanında bulunabilecek başka birine kesinlikle başvurulmamalıdır.
- İşitme engelliler için check in sırasında asgari düzeyde işaret dili bilen biri bulundurulmalıdır.
- Eğer odaya girmek için verilen kartta, nasıl tutulacağını gösterir hiçbir dokunsal ibare yoksa kartın bir köşesine küçük bir bant yapıştırılarak görme engelli misafire gösterilmelidir.
- Check in masalarında görme engellilerin kolay imza atmasını sağlayacak imza cetvelleri bulundurulmalıdır.

Erişilebilirlik Paketi

Misafirin otele girişi sırasında veya öncesinde engeline göre ihtiyaçlarını kapsayacak bir erişilebilirlik paketi faydalı olabilir.

Bu pakette şunlar bulunabilir:

- Otelin yapısını ve günlük programlarını anlatan belgeler,
- Oda içindeki televizyon, klima, buzdolabı ve benzeri elektronik sistemlerin kullanımını anlatan dokümanlar,
- Günlük yemek menüleri,
- Mümkünse otelin kabartma bir haritası,
- Oda televizyonundaki kanalların listesi,

- Dahili telefondaki önemli numaralar.

Dokümanlar, kişinin isteğine göre, Braille, büyük puntolu yazılar veya flaş bellek içinde elektronik ve sesli ortamlarda bulunabilir. Otelle ilgili birçok bilgi telefon sistemine kaydedilerek kişilerin kolayca ulaşması da sağlanabilir. Benzer bilgiler otelin web sayfası veya mobil uygulamasında da güncel olarak bulundurulmalıdır.

Erişim Kolaylığını arttıracak malzemeler

Erişilebilirlik paketinde basit ama hayatı erişilebilir kılacak bazı malzemelerin olması faydalı olabilir. Bu malzemelerden bir tanesi Braille etiketleyiştir. Böyle bir etiketleyişle oda içindeki şampuan, saç kremi, mini bar içerisindeki ürünler etiketlenebilir ve görmeyen kişinin bunları kolayca ayırt etmesi sağlanabilir.

Bir başka hayat kolaylaştırıcı ürün engeli kişinin kalacağı odalarda bulundurulabilecek sıvıölçer aletidir. Özellikle odada kettle ve benzeri ürünler varsa, sıcak su dolduğunda ses ve titreşimle kişiyi uyaran bu tür aletler şık bir jest olabilir.

Malzemeler kategorisinde bahsedilebilecek son bir ürün ise, aslında anahtar bulucu olarak kullanılan ve eşyalarınızı bulmak için alıcı ve vericilerden oluşan ürünlerdir. Bu ürünün kumandasına basıldığında sinyali alan alıcı sesli sinyal vermektedir. Örneğin alıcı oda kapısına takılırsa, görme engelli bir kullanıcı odanın olduğu kata gelip kumandasına bastığında gelen sinyal sesini duyarak odasını kolayca bulabilir.

Tüm bu doküman ve ürünler engelli kişinin rezervasyonu ardından hazırlanabilecek ve erişilebilirliği artıracak çözümler olarak düşünülebilir ve engelli kişinin beklenti ve ihtiyaçlarına göre değişiklik gösterecektir.

Oda ve Otel Oryantasyonu

Herhangi bir otele gidip tatil bitiminde çıkarken en üzüldüğüm nokta tam oteli öğrenmişken tatilin bitmesi olur çoğu zaman. O nedenle daha başlangıçta hem odanızın, hem de genel olarak otelin size anlatılması ve önemli noktaların size gösterilmesi, tatilin geri kalanı için faydalı olacaktır. Bu konuda şu tarz tedbirler alınabilir.

- Eğer engelli kişi kendisine eşlik edilmesini istiyorsa odasına ilk gidişinde kendisine eşlik edilmelidir.
- Odaya ilk girişte, odadaki eşyaların yerleri engelli kişiye anlatılmalıdır. Bu anlatım yapılırken kişinin söz konusu objeye mümkünse dokunmasını sağlamak yararlı olacaktır.
- Yatak, dolaplar, televizyon, telefon, buzdolabı, elektrik prizleri, masa ve diğer unsurların yerleri gösterilmelidir.
- Televizyon, telefon, klima, kurutma makinesi, varsa su ısıtıcısı gibi cihazların nasıl kullanıldıkları kişiye gösterilmelidir.
- Banyodaki şampuan, saç kremi, sabun gibi şeyleri birbirinden ayırt edecek etiketleme, ayrı noktalara koyma gibi yöntemler engelli kişiyle birlikte belirlenmelidir.
- Aynı biçimde buzdolabındaki içecekler engelli kişiyle birlikte anlaşılabilir biçimde birbirinden ayrılmalıdır.
- Otel veya tatil köylerinde öncelikle, kişinin odasını kolay bulabilmesi için bir oryantasyon yapılmalıdır.
- Oda seçiminde odanın asansör ve merdivenlere yakın olması, mümkünse ortada değil köşelerde olması gibi bulmayı kolaylaştıracak kriterler düşünülebilir.
- Kişiye, isterse, odasından asansöre, lobi, yemekhane, havuz, deniz gibi yerlere nasıl ulaşacağı konusunda oryantasyon yapılmalıdır.
- Kişi resepsiyonu arayıp bir yere gitmek için kendisine eşlik edilmesini istiyorsa, bu destek de ona verilmelidir.

Yemek Erişilebilirliği

Belki de bir tatil mekânına gidildiğinde en çok endişe duyulan konu, açık büfe bir yerden en kolay biçimde nasıl yemek alınabileceği sorusu olmaktadır. Aslında basit birkaç önlemlerle, bu tedirginliğin üstesinden kolayca gelinebilir. Menülerin web sayfası veya telefon sisteminden önceden öğrenilebilmesi, restoranlardaki personelin önceden bilgilendirilmesi ve eğitim verilmesi, çoğu sorunu ortadan kaldıracaktır. Şu unsurlara dikkat edilmesi faydalı olacaktır.

- Otelin açık büfe ve/veya A La Carte restoran menüleri her gün web sayfasında ve kayıtlı olarak telefon sisteminde güncel olarak misafirlere sunulmalıdır.
- Eğer engelli kişi için bir sakıncası yoksa yemekhane personeli engelli misafirle ilgili bilgilendirilmeli, kişi yemeğe geldiğinde kendisine eşlik edilmelidir.
- Açık büfe bir restorandaysak, engelli kişinin yemekleri nasıl almak istediği kendisine sorulmalı ona göre süreç devam ettirilmelidir.
- İdeal olarak önce açık büfede hangi reyonların olduğu kişiye anlatılmalı, sonrasında istediği reyona gidilerek o reyonda şu an nelerin olduğu kişiye sayılmalıdır. Bu şekilde reyon gezilerek yemek alımı tamamlanmalıdır.
- Hangi yemeklerin alınacağı konusunda karar engelli misafire bırakılmalı, kendisine mevcut yemek çeşitleri sayılmalıdır.
- Eğer ücretli bir noktadaysak, yemekler sayılırken mutlaka menüdeki fiyatları da belirtilmelidir.
- Masaya gelindiğinde yemeklerin tabaktaki konumları kişiye anlatılmalıdır: (Etler 3, sebze 6, pilav saat 12 yönünde gibi).
- Misafir masada yemek yerken, görevliye kolay ulaşabileceği bir yöntem bulunmalıdır. Görevliyi çağırmak için bir butona basmak, kişi elini kaldırdığında veya görevlinin ismini söylediğinde görevlinin ulaşılabilir konumda olması gibi.
- A La Carte veya açık büfe olmayan mekânlarda ideal olarak menüler Braille olmalıdır. Değilse, kişiye önce menü kategorileri okunmalı, sonrasında istediği kategorideki yemekler fiyatlarıyla birlikte söylenmelidir.

Havuz, Deniz Ve Benzeri Yerler

Otelimizi öğrendik, yemeğimizi yedik, sıra geldi eğlenmeye. Havuz, plaj, doğa yürüyüşü, kayak ve birçok aktiviteyi tatil mekânlarında yapma fırsatımız olacaktır. Elbette burada da her misafire verilen hizmetten aynı biçimde eşit ve engelsiz biçimde yararlanabilmek için şu noktalara dikkat edilebilir.

- Plaj veya havuza fiziksel engelli birinin de sorunsuz girebileceği rampa ve benzeri çözümler mutlaka düşünülmelidir.
- Buralardaki görevliler de, engelli kişi için bir sakıncası yoksa önceden bilgilendirilmelidir.
- Görevli kişi engelli misafire adını söylemeli, böylece engelli kişinin kendisine daha kolay ulaşmasına yardımcı olmalıdır.

- Şezlong yeri havuz ve plajlarda yiyecek içecek olan noktaya yakın bir yerde konumlandırılmalıdır.
- Plajlarda şezlong yeri, kişinin müzik sesi gibi bir ipucunu takip ederek ulaşabileceği bir noktada konumlandırılabilir.
- Engelli kişi ilk kez geldiğinde havuz veya plajdaki merdivenler, duş kabini ve tuvalet gibi yerler konusunda kendisine oryantasyon yapılmalıdır.

Diğer Hizmet ve Olanaklar

Tatil mekânlarında aşağıdaki unsurlara da dikkat edilmesi yerinde olacaktır.

- Unutulmamalıdır ki, tatil mekânında herkese sunulan tüm hizmetlerden engelli kişiler de aynı oranda yararlanma hakkına sahiptir. Konuyla ilgili tüm uyarlamalar yapılmalıdır. Yüzme, Dalma, doğa yürüyüşü, kayak ve benzeri aktivitelerden kişi engeli nedeniyle dışlanamaz.
- Engelli kişiler otelde yaşanabilecek, afet, yangın ve benzeri acil durum planlarına dahil edilmeli, bu tür planlar hazırlanırken engelli kişinin de mekânı en hızlı tahliye etmesi için gerekli uyarlamalar yapılmalıdır.
- Engelli kişi herhangi bir tura katıldıysa, buradaki tur rehberlerinin gördükleri şeyleri betimlemeli biçimde engelli kişiye anlatması için eğitim almaları faydalı olacaktır.
- Engelli kişi hiçbir tur aktivitesinden dışlanamaz.
- Gerektiğinde tur rehberleri bazı şeyleri birebir kişiye göstermelidir.

Checkout

Otele giriş kadar çıkış da oldukça önemlidir. Otel ve acentenin değerlendirilmesi, ulaşım gibi unsurlar yine önem taşıyacaktır. Şu noktalara dikkat edilmesi faydalı olabilir.

- Otelden çıkış sırasında otel ve acente ile ilgili değerlendirme formları varsa, bunlar elektronik ortamda da kişiye sunulmalıdır.
- Yapılan ödeme detaylı biçimde kişiye açıklanmalı, ödeme sonrası kredi kartı doğrudan kişinin eline verilmeli, masaya bırakılmamalıdır.
- Bir ulaşım hizmeti sağlanıyorsa, ulaşım aracı erişilebilir olmalıdır.

Tatil Mekânlarında Bulunması Gerekli Erişilebilirlik/ulaşılabilirlik Özellikleri

Aslında tüm kapalı ve açık alanlarda ne gibi erişilebilirlik/ulaşılabilirlik tedbirlerinin alınabileceği birçok kaynakta detaylarıyla anlatıldığından, bu yazıda konuyu dallandırıp budaklandırma niyetinde değilim. Aile ve Sosyal politikalar bakanlığının erişilebilirlik standartlarına ilişkin yayınları örnek teşkil edebilir. Aşağıdaki bağlantı güzel bir kaynak olarak değerlendirilebilir.

<http://www.eyh.gov.tr/tr/8421/Ozurlulere-Yonelik-Fiziki-ve-Mimari-Duzenleme-Klavuzu>

Esasen, erişilebilirlik/ulaşılabilirlik standartlarının tatil mekânları için de geçerli olduğunu belirtelim. Bu tür standartların mevcudiyetine karşın, bazı noktaların özellikle vurgulanması tatil yerleri açısından önemli olacaktır. Aşağıda bazı temel unsurlara dikkatinizi çekmek istiyorum.

- Asansörler tekerlekli sandalyenin sığabileceği kadar geniş olmalı, düğmeleri kesinlikle dokunmatik olmamalıdır.
- Düğmeler Braille etiketli olmalı ve katlar sesli olarak da haber verilmelidir.
- Otel odalarının kapıları Braille olarak da etiketlenmelidir.
- Havuz ve plaj gibi noktalara fiziksel engelli kişinin kolay ulaşabilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır.
- Lobiden asansörlere, yemekhane, havuz ve plaj noktalarına giden kılavuz izler uzun vadede yapılmalıdır.
- Otel içindeki eşya, dekor gibi unsurların kişilerin yürüme alanını engellememesi sağlanmalıdır.
- Tatil mekânlarındaki bina içi ve bina dışı alanlarda bastonla kontrolü mümkün olmayan, merdiven altı, balkon sahanlığı gibi noktaların bulunduğu yerler yumuşak bir malzemeyle kaplanarak oluşması muhtemel yaralanmaların önüne geçilmeye çalışılmalı, bu tür noktalar öncesine tırtıklı zeminle işaret konulmalıdır.
- Otel içinde ve dışında az görenlerin merdiven ve diğer noktaları daha iyi ayırt etmesi için karşıt renkler kullanılmalıdır.

- Mobil uygulamalar geliştirilerek bina içinde navigasyon yapabilme veya bulunulan yeri anlayabilme olanağı sağlanmalı, böylece engeli kişinin farklı noktalara daha kolay gitmesi sağlanmalıdır.
- Otellerdeki spor salonu, Fitness gibi bölümlerdeki malzemelerin engellilerin de rahatça kullanabileceği biçimde olmasına dikkat edilmelidir. Örneğin yürüme bantları dokunmatik olmamalı, böyleyse bile üzerlerine hissedilebilir etiketler yapıştırılmalıdır.

Sonuç

26 Haziran seminerinde bahsettiğimiz ve burada yazı haline getirdiğim turizmde erişilebilirlik tedbirleri ve beklentilerine elbette yeni eklemeler olacaktır. Burada yapmaya çalıştığımız erişilebilirlik kavramının her alanı kapsadığı gibi turizmi içine aldığı gerçeğini ortaya koyarak bu tarz konuların da gerek toplum, gerek engelliler arasında daha fazla tartışılmasını sağlamaktır. Buradaki en temel iki ilke, “Herkesle Aynı Ortamda Erişilebilir Tatil” ve “Bireysel Farklılıklara Saygı” prensipleridir. Engelliler için ayrı değil, mevcut tesisler erişilebilir hale getirilerek engelsiz bir tatil olanağı sağlanmalıdır. Alınacak her türlü önlemin kişinin beklenti ve ihtiyaçlarına göre farklılık göstereceği unutulmamalıdır. Küçük ve yaratıcı çözümlerle bunu yapmak çoğu zaman yüksek maliyet gerektirmez. Özellikle bir tesisin yapım aşamasında veya tadilat aşamasında erişilebilirlik kavramının da göz önünde tutulması çok ciddi bir aşama anlamına gelecektir.

Engellilere özel ayrı ve izole tatil mekânlarının üretilmesi, toplum ve engellinin birbirini daha çok görmezden gelip ötekileştirmesinden başka bir amaca hizmet etmeyecektir. Amaç farklılıklarla bir arada yaşamaktır farklılıklarla başka alanlarda değil.

Körüz Ama Bizim de Duygularımız Var.

Mürşide Vural

mursidevural@ttmail.com

Bilindiği üzere, insan yapısı ruh ve beden olarak, iki temel yapıdan oluşmaktadır. Sağlıklı insanlarda bu yapılar birbirleri ile orantılı gelişim göstermektedir. Bedensel yapı içerisinde, insanın dış dünya ile bağ kurabilmesi için, şimdiye kadar beş tanesi keşfedilmiş olan ve adına beş duyu organı denilen görme, duyma, dokunma, tat alma, koklama olarak tanımlanan algılama kanalları bulunmaktadır. İnsanlar bu kanalları ile dış dünyadan aldıkları verileri zihinsel süreçten geçirerek, ruh ve beden yapılarını şekillendirirler.

Bu iki yapının da ayrı ayrı ihtiyaçları vardır. İhtiyaçların karşılanmasında, önce fiziksel gereksinimlerden başlanır ve ruhsal ihtiyaçların karşılanmasına doğru bir sıralama izlenir.

Bazı insanlarda; bu beş duyu organından biri ya da birileri olmaz. Olsa da görevlerini tam olarak yerine getiremezler. O insanlar var olan duyu organlarını, diğer insanlara göre daha yoğun kullanarak ve zihinsel süreçlerini ihtiyaçları yönünde çalıştırarak, kendi gereksinimlerini karşılama yöntemleri bulurlar; Fakat Empati yeteneği düşük olan ve hep mevcut organlarını sadece amaçları doğrultusunda kullanmaya alışkın olan insanlar bunu bir türlü anlayamazlar. Bu yüzden benim gibi görme uzvunu kullanmadan yaşantısını idame ettiren insanların, henüz somut gereksinimlerini karşılayamadıklarına inanırlar. Ve bu ihtiyaçlar karşılanmadan da duygusal ihtiyaçların gelişmesinin mümkün olmadığı düşüncesiyle; engelli, sakat ya da özürlü adı verilen bu insanların, duyguları veya sosyal ihtiyaçları yok gibi davranırlar. Üstelik bu davranış modelinde bulunan kişilerin, sosyal statü, ekonomik, entelektüel düzey açısından hangi basamakta olduğunun hiçbir önemi yoktur. Nerden mi çıkarıyorum? Tabi ki öncelikle kendi yaşadıklarımın ve benim gibi bu tür davranışlara maruz kalan arkadaşlarımdan yaşadıklarından.

Üniversitedeyken, akademik birikimine ve insani özelliklerinden dolayı kendisine hayranlık duyduğum bir hocamızla, bir grup arkadaşımınla beraber bir kafede

oturmuştuk. Hem bir şeyler yiyor hem de oradan buradan konuşuyorduk. Masadaki her kese hayata dair bir şeyler sorarken; bana döndü ve “doydun mu bakalım Mürşide” dedi. O an başımdan aşağı kaynar sular dökülmüştü. “zaten aç değilim” diyebildim. O grup içerisinde ne herkesten daha fazla sipariş vermişim, ne de herkesten daha hızlı yemiştim. Yani öyle bir soruyu sadece bana yöneltmiş olmasına sebebiyet verecek bir şey yaptığımı düşünmüyorum.

Başka bir yaşadığım çarpıcı olayda şudur.

Çalıştığım bölümde kullandığımız bilgisayar programı değişiyordu. Tüm enerjimle, yeni geçeceğimiz programın kullandığımız ekran okuyucu programına uygun olması için yöneticilerimi ikna etmeye çalışıyordum. Bu konuda yeterince ilgili davranmadıklarını söyleyebilirim. O sırada şirketimizin başka bölümlerinde çalışan, diğer görme engelli arkadaşlarımdan da atamaları benim çalıştığım bölüme çıkmıştı. Bir gün şefimiz yanıma geldi. “Mürşide yerlere döşenen taşlar varmış. O taşlardan ofise döşetelim mi?” dedi. Hayretle “gerek yok” dedim. İnanamıyordum. Programın erişilebilirliği üzerine söyledim şeyler için vurdumduymaz davrananlar, ofis içi için ekstra şeyler yapmayı düşünüyorlardı. Hâlbuki bana göre eğer orada çalışmak üzere varsak; programın erişilebilirliği daha önemliydi. Ofisin Düzenine nede olsa kısa süre içinde her kes uyum sağlayabilirdi.

Bu konuyla ilgili şimdilik son bir anekdot paylaşmak istiyorum. Kendimi daha iyi hissetmek için birçok kadının yaptığı gibi bende çeşitli amaçlar için zaman zaman bir estetik merkezine gidiyorum. Bir defasında aynı taksiciye ikinci kez denk gelmişim. Gideceğimiz yeri, binanın üstünde “Estetik Cerrahi Merkezi” yazıyor diye tarif ettiğim halde, “abla daha önce yine gelmişti. Burası gözünüze iyi geliyor demek ki” demişti. Güleyim mi? Ağlayayım mı? Bilemedim. Ya estetik merkezine gidiyorum. Göz tedavisi ile ne ilgisi var? Muhtemelen adamcağız düşünüp bu kadıncağız olsa olsa gözünü iyileştirmek için bir şeyler yaptırıyor demiştir.

Görüldüğü üzere; İlkinde; ben tamamen arkadaşlarımla ve sevdiğim bir hocamla ders dışında farklı bir ortamda vakit geçiriyorum diye düşünüyorken; bana “karnın doydu mu” diye bir soru yöneltiyor. İkincisinde; ben iş yerinde rahat ve maksimum düzeyde faydalı olmanın hesabını yaparken; sanki bana “aman canım iş senin neyine! Sen önce ofiste bir yere çarpmadan yürü” dercesine; ofis içine kılavuz iz döşemekten bahsediliyor. Üçüncüsünde ise tamamen ben kadınsal estetik dürtülerim peşindeyken; “sen gözlerini mi iyileştirmeye çalışıyorsun” deniyor.

Sizin de dikkatinizi çekeceği üzere; bu üç olayda da aslında ben sosyal, zihinsel ve ruhsal ihtiyaçlar peşinde koştururken, beni muhatap alan kişiler sadece benim fiziksel ihtiyaçlarım üzerine odaklanıyor.

Şunu belirtmeliyim ki; insan uzuvlarından biri eksik olsa veya işlevini yerine tam getiremese bile herkesin fiziksel gereksinimlerinin yanı sıra sosyal ve ruhsal ihtiyaçları vardır ve gelişimi devam etmektedir.

Körler Okulları İle Kaynaştırmalı Eğitimin Karşılaştırması

Canan Çam

canancam@gmail.com

Merhaba değerli okurlar. İki ay aradan sonra yeni bir yazıyla sizlerin karşısındayım. Bu ayki yazımda, son zamanlarda görme engellilerin gündemini oldukça meşgul eden körler ortaokullarının kapatılması ve kaynaştırmalı eğitim ile ilgili görüşlerimi sizlerle paylaşmak istedim. Bu yazıyı doğuştan az gören ve tüm eğitim hayatı boyunca hiç körler okullarına gitmemiş ancak kardeşi de görme engelli olup eğitim hayatının ilk beş yılında körler okullarında eğitim almış, on yıldır görme engelli çocuklarla özel eğitim alanında çalışan, kaynaştırmalı eğitime gönülden inanan ve on yıldır öğrencilerini kaynaştırmalı eğitime yönlendiren bir okul öncesi öğretmeni olarak yazıyorum. Ayrıca körler okullarında bir yıl staj yapmış ve yaklaşık iki yıl öğretmen olarak çalışmış bir eğitimci olarak bu yazıyı kaleme almak istedim. Neden bu kadar

ayrıntı verdiğimi merak edecek olursanız, “Kendisi hiç körler okullarında eğitim almamış biri nasıl olur da bu okullar hakkında bu kadar yorum yapabilir?” diye düşünebilirsiniz. Bu nedenle, farklı bakış açılarıyla durumu değerlendirmeye çalışacağımı bilmenizi istedim.

Günümüzde bakanlık kararıyla körler okullarının ortaokul kısmının birdenbire kapatılmasına karar verilmiştir. Bu karar birçok görme engelliye şaşırtmış, özellikle de körler okullarından çok önceki zamanlarda mezun olmuş görme engelli yetişkinleri hayrete düşürmüştür. Tabii ki kaynaştırmalı eğitime geçişin önkoşulu ya da bir önceki aşaması körler okullarını birdenbire kapatmak değildir. Devletin karar mercileri bu kararı, kaynaştırmalı eğitimi çok iyi bildikleri ya da buna yürekten inandıkları için almamışlardır. Ancak Türk eğitim sistemi gün geçtikçe, eğitim kalitesini düşürmekte, eğitim alanındaki kararlar da birçok alanda olduğu gibi damdan düşer gibi, düşünülmeden, bir sonraki süreçte neler yaşanabileceği göz önünde bulundurulmadan alınmakta, yaparak-yaşayarak sonuçlarına hep birlikte şahit olabileceğimiz bir biçimde düzenlenmekte, engellilere rağmen engelliler olmadan, sorunlar ve ihtiyaçlar düzgün bir şekilde tespit edilmeden uygulamalara başlanmaktadır.

Körler ortaokullarının bu şekilde sessizce kapatılmasına karar verilmesinin, görme engellilerin eğitim hakkının bu yolla elinden alınmasının asla savunulacak bir tarafı olamaz. Bu kararın neden alındığı, karar uygulamaya konulduğunda nasıl bir yol izleneceğinin planlandığı, uygulama öncesinde, sırasında ve sonrasında neler olabileceği önceden düşünölmelidir. Eğitim sistemiyle bu şekilde oynamak, belediyelerin sürekli kaldırım taşlarını söküp yerine her yıl bir yenisini döşemesine benzemez. Kaldırım taşlarını sürekli değiştirdiğinizde, giden halkın parasıdır; ancak eğitim sistemini düşünmeden değiştirdiğinizde ise, giden bir insanın eğitim hayatıdır. Yetkili kişiler şunu unutmamalıdır ki eğitim, bir toplumu toplum yapan en temel taşıdır. Eğer siz bu temel taşı, sağlam bir zemine oturtamazsanız, bu yapı şimdi olmasa bile kısa bir süre sonra çatırdayacaktır.

Körler ortaokullarını birdenbire kapatan zihniyet, bunun gerekçelerini, yöntemini, amacını, körler okuluna gitmekte olan kişilerin ilkokuldan sonra nasıl bir yol izleyeceğini, görme engelli bireylere ve onların ailelerine açıklamak zorundadır. Ben, körler okullarına devam etmek yerine, görmeyen kişilerin de yaşlılarıyla birlikte normal eğitim ortamlarında eğitim almalarını sonuna kadar savunuyorum. Ancak bunun yanı sıra körler okullarında da iyileştirmeler yapılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü kaynaştırmalı eğitimin henüz tam oturmadığı hatta başlangıç seviyesinde kaldığı bir ortamda kişilere gideceği eğitim ortamını seçme şansı verilmelidir. Çünkü kaynaştırma süreci o kadar kolay bir süreç değildir. Her çocuk ya da her aile kaynaştırmaya uygun olmayabilir. Kaynaştırmanın üçayağı vardır; engelli çocuk, engelli çocuğun ailesi ve okul (müdür, sınıf öğretmeni, rehber öğretmen ve okuldaki diğer personel). Eğer bu ayaklardan biri eksik veya yetersiz ise, kaynaştırma eğitimin engelli bireye faydalı olması beklenemez.

Bir öğrenciyi kaynaştırmalı eğitime yönlendirirken her zaman şunları göz önünde bulundurmak gerekir. Çocuğun gelişimi yaşlıları düzeyinde mi? Kaynaştırmalı eğitime başladığında ailesi ona gerekli desteği verebilecek mi? Okul müdürü, öğretmen ve diğer personeller görmeyen çocuğun eğitim ortamına katılmasına katkı sağlayabilecekler mi? Elbette günümüz koşullarında üçüncü sorunun cevabını bulmak henüz çok zor. Ancak ben, görmeyen çocuğun gelişimi yaşlıları düzeyinde ve ailesi de onu her koşulda destekleyebilecek nitelikteyse, mutlaka en erken yaştan itibaren kaynaştırma ortamına dahil edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Neden Kaynaştırma?

Okul öncesi dönemden itibaren kaynaştırma ortamında bulunan bir çocuğun gören yaşlılarıyla birlikte sosyalleşmesi daha kolay olacaktır. Okul öncesi dönemde, çocukların zihinleri önyargılardan uzak, fikirleri kalıplaşmamıştır. Siz ona nasıl şekil verirseniz, o şekli alacaktır. Böylece, hem engelli çocuğun gören yaşlılarına uyum sağlaması daha kolay olacak hem de gören çocukların zihninde yetişkinlerde görmekte olduğumuz “Körsen şunu çok iyi yaparsın, körsen şunu yapamazsın.” gibi fikirler oluşmayacaktır. Çünkü gören çocuk, görmeyen birinin görmemesinden kaynaklı olarak neleri yapamayacağı ancak öğretildiğinde ise, birçok şeyi rahatlıkla

yapabileceği gibi çeşitli konularda fikir sahibi olacaktır. Size kısa bir anekdot anlatmak istiyorum. Ben, bundan üç yıl önce az gören bir eğitimci olarak bir anasınıfında gören çocuklara anasınıfı öğretmenliği yaptım. Sınıfın içinde sadece çocuklar ve ben varken o kadar muhteşem bir ortam vardı ki, kendimi ben olarak hissettiğim nadir ortamlardan biriydi. Öğrencilerim bana o kadar destek oldular ki birçok yetişkinin gösteremediği hassasiyeti gösterdiler. Velilerindeki önyargının onda biri yoktu onlarda. Normalde hiçbir çocuk oyunda yanmak istemezken, benim öğrencilerim oyunu kuralına göre oynayamayıp oyundan çıkmak zorunda kaldıklarında o kadar da mutsuz olmuyorlardı. Çünkü ben kalabalık bir grupta kimin oyunu kuralına göre oynayıp oynayamadığını takip edemediğim zamanlarda oyundan çıkan bir öğrencimi kendime asistan yapıyordum. Öğrencilerimden biri hemen yanıma gelip “Arda yandı, İpek doğru yapmadı.” gibi cümlelerle beni yönlendiriyorlardı. Bir de bakıyordum ki oyundan çıkan tüm çocuklar etrafımı sarmış, pür dikkat, oyuna devam eden arkadaşlarını izliyorlardı. Bu da onlara aşırı mutluluk veriyordu. Bu örneği verirken aslında şuna vurgu yapmak istiyorum. Biz, yetişkinler olarak okul öncesi çağıdaki çocuklara neyi, nasıl anlatırsak, onların zihinleri o yönde şekillenir. Onların hatalarını ya da eksikliklerini gidermeleri için yol gösterici olursak, onlar da doğruyu bulmanın yollarını öğrenirler. Bu örnekte, oyundan çıkan çocuklar, benim yanıma geldiklerinde, az önce aralarında oldukları arkadaşlarına karşıdan bakarak onların ne yaptıklarında hata olduğunu ya da ne yaptıklarında oyunu kuralına uygun oynadıklarını görmüş olacaktırlar. Yani, küçük yaşlardaki çocuklara neyi, nasıl verdiğimiz çok önemlidir.

Bir başka anekdotumu da paylaşmak isterim. Daha önce benim sınıfımda olan bir öğrencim sadece anasınıfından bir yıl sonra yani o, birinci sınıfa giderken, beni okul koridorunda görmüş ve koşarak yanıma geldi. “Öğretmenim merhaba. Ben Nisa’yım. Nasılsınız?” dedi. Bu kısa ama bence çok anlamlı cümle beni hem çok duygulandırdı hem de o kadar onurlandırdı ki bilemezsiniz. Çünkü ben, ona görmeyen birinin yanına gittiğinde kendini tanıttırmanın daha iyi olabileceğini öğretebilmişim. Bunun için çok eğitici-öğretici, karmaşık cümleler kurmadım, sadece onlarla bir yıl bir sınıfı paylaştım. Şimdi görebiliyorum ki benim anasınıfındaki öğrencilerimin büyük bir kısmı karşılaşılabilecekleri bir engelli bireye önyargılı yetişkinler gibi bakmayacaklar. Bir an için düşünün; etrafınızdaki yetişkinlerin kaçta kaç kalabalık bir ortamda yanınıza gelip size kendini tanıttı. Ben bazen düşünüyorum da, bir kalabalık ortama girdiğimde

çok rastlamışımıdır “Beni tanıdın mı?” sorusuna, sanki herkesin sesini ya da simasını zihnimde tutmak zorundaymışım gibi.

Bu kısa anekdotları sizinle paylaşmak istememin nedeni, küçük yaştan itibaren toplumda farklılıklara sahip her bireyin aynı ortamlarda bulunmasının, aynı havayı solumasının her zaman çok faydalı olduğunu ve olacağını düşünmemdir. Görmeyen kişi erken yaştan itibaren gören yaşlılarıyla birlikte olursa, bu durum uzun vadede toplumun gelişmesine katkı sağlayacaktır. Ben, belli bir olgunluk seviyesine gelmiş kişilerin önyargılarından tamamen arınabileceğini asla düşünmüyorum; ancak kısmen değişip dönüşebilirler. Oysa tertemiz zihinlere, ıslık ıslık bakışlara sahip okul öncesi öğrencilerinin sınıflarında görme engelli bireylerin bulunması, onların önyargısız yetişkinler olarak yetişmesine olanak sağlayacaktır. Eğitim hayatlarını engelli bireylerle birlikte sürdüren bireyler; ayrımcı uygulamalar üreten kişiler, sınıflarında kaynaştırma öğrencilerini sayarak “Sen de neden iki tane kaynaştırma öğrencisi var da ben de üç tane var.” diye ucuz hesaplar yapan sınıf öğretmenleri, engelli çalışanları işyerinde istemeyen işverenler olmayacaklardır.

Erken yaştan itibaren engelli bireyler ile herhangi bir engele sahip olmayan bireylerin bir arada eğitim ortamına katılmaları, toplumu ayrıştırmak yerine birleştirmek ya da bütünleştirmek adına atılacak en büyük adımlardan biri olacaktır. Körler okullarına sekiz yıl devam eden bir bireyin bunun ardından normal okullara gitmesi halinde çıkabilecek uyum sorunları, erken yaştan itibaren kaynaştırma sınıflarına giden bir görme engelliye oranla daha fazla olacaktır. Çünkü küçük yaşlarda model alarak öğrenme daha hızlı ve daha kolaydır. Görmeyen kişi kendi körlük kimliği ile ne kadar erken yüzleşirse, o kadar iyi olacaktır. Çocuk yaşlarda grup oyunlarına katılmaya daha istekli olurlar, bedenlerini daha özgürce kullanmayı öğrenirler, yapabileceklerinin ya da yapamadıklarının farkına varırlar, özgüvenleri daha da artar.

İlkokula gelindiğinde kaynaştırma gerçekten Türkiye koşullarında stresli ve ailelerin büyük bir özveriyle zorlukları göğüslemeleri gereken bir süreçtir. Çünkü günümüz koşullarında normal eğitim ortamlarında kaynak oda sistemi henüz işlevsellik kazanmamıştır. Yurt dışında, kaynaştırma öğrencileri eksik kaldıkları

alanlarda kaynak odada bir özel eğitimci rehberliğinde birebir öğretim sürecine katılmaktadırlar. Örneğin, bir sınıfta bulunan görmeyen bir öğrenci, matematik dersini sınıf ortamında takip etmekte sıkıntı yaşıyor ya da öğrenmede güçlük çekiyorsa, bu ders esnasında eş zamanlı olarak kaynak odaya alınmakta ve matematik konuları kaynak odada kendisine özel eğitimci tarafından birebir anlatılmaktadır. Türkiye'deki bir diğer eksiklik de kaynaştırma öğrencilerini belli aralıklarla okullarında ziyaret ederek görmeyen öğrencilerin eğitim durumlarını takip edebilecek, varsa eksikliklerini giderebilecek, ihtiyaç duyulduğunda okul müdürüne, müdür yardımcısına, okul rehber öğretmenlerine, sınıf öğretmenlerine ve okuldaki diğer personele rehberlik edebilecek kadrolu destek öğretmenlerin bulunmamasıdır. Bu durum sınıflarında çok sayıda öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerini de telaşa düşürmekte ve kaynaştırma öğrencilerinin eğitimi konusunda kaygılandırmaktadır. Kaynaştırma, okul müdürünün iyi niyetli olması, sınıf öğretmenin kaynaştırma öğrencisini sınıfına kabul etmeye gönüllü olması gibi koşullara bağlanmamalıdır. Anne ve babalar, çocuklarının kendi evlerinin yakınındaki bir okulda gören yaşlılarıyla birlikte eğitim almalarını isteyebilir, bunu göğüsleyebileceğine inanan bir anne babanın bu yönde teşvik edilmesi gerekir. Tüm anne-babalar çocuklarını büyük bir mutluluk ve gururla birinci sınıfa kaydetmeye giderken, görme engelli çocuğun anne-babası "Acaba okul idaresi bizi nasıl karşılayacak? Çocuğumu okula kabul edecekler mi? İnşallah karşımıza anlayışlı bir sınıf öğretmeni çıkar." gibi kaygılarla okul yolunu tutmak zorunda bırakılmamalıdır. Kaynaştırma eğitimi insanların inisiyatifine bırakılabilecek bir eğitim sistemi değildir. Kaynaştırma zor ve zahmetli bir süreçtir aileler ve çocuklar için. Ancak ben her şeye rağmen bunun üstesinden gelebilecek bir ailenin çocuğuna normal eğitim ortamında eğitim aldırma hakkının sonuna kadar kullandırılması gerektiğini düşünmekteyim.

Kaynaştırma, durumu normalleştiren bir süreçtir. Yıllardır çalıştığım kurumda ben ve diğer öğretmen arkadaşlarım, kaynaştırmaya uygun olduğunu düşündüğümüz öğrencilerimizi normal okullara göndermekteyiz. İlk başlarda zor ve zahmetli olan bu sürecin ilerleyen yıllarda her anlamda öğrencilere ne kadar faydalı olduğunu yaşayarak gördük. Kaynaştırma eğitimde sadece akademik anlamda başarılı olan öğrencilere değil, satranç alanında, sportif faaliyetlerde (atletizm, güreş, yüzme gibi.), tiyatro, halk oyunları gibi kültürel alanlarda da başarılı olan öğrenciler olduğuna şahit olduk. Ayrıca, ben bir eğitimci olarak, engelli bir bireyin kaynaştırmalı eğitime devam

ederken illa akademik alanda başarılı olmak zorunda olduğunu da düşünmüyorum. Sınıf ortamlarında akademik anlamda her öğrencinin üst düzeyde ve aynı oranda başarılı olmak zorunda olmadığı gibi görmeyen bireylerin de bireysel farklılıkları olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Görmeyen öğrenciyi fazlasıyla yüceltmek ya da yermek, yapılan en büyük hatalardandır. Başarı veya başarısızlık, kişilerin görmemesinden kaynaklanan bir durum değil, ilgilerden, yeteneklerden, yaşantılardan, gerekli uyarıların yerinde ve zamanında verilip verilmemesinden kaynaklanan bir durumdur. Olumlu ya da olumsuz bir durumda hemen kişinin görmemesine sığınmak, toplumumuzun en büyük eksikliğidir.

Ayrıca, kaynaştırma eğitime gönülden inanmamın en temel sebeplerinden biri de körler okullarının eski eğitim kalitesini kaybetmeye başladığını düşünmemdir. Bugün İstanbul'daki körler okullarında görmeyen ya da az gören öğrencilerin okul içinde veya bahçesinde baston kullanmalarına izin verilmemektedir. Benim çalıştığım özel eğitim kurumuna hem körler okullarından hem de kaynaştırma eğitimden gelen öğrenciler devam etmektedir. Körler okullarından gelen tüm öğrenciler, okullarında baston kullanılmasına izin verilmediğini dile getirmektedirler. Gereğe olarak da öğrencilerin hepsinin birden okul içinde veya bahçesinde baston kullanırlarsa, bastonla birbirlerine zarar verebileceklerini öne sürmektedirler. İşte ben körler okullarındaki idareci ve öğretmen zihniyetin bastonu bu şekilde şiddet içeren suç aletiymiş gibi göstermelerini ve bunu öğrencilere bu şekilde yansıtılmalarını hazmedemiyorum. Az gören, bastonu kendine can yoldaşı olarak seçmiş ve sürekli kullanan biri olarak, körler okullarında köre veya az gören öğrencilere bastonun nasıl kullanılacağına öğretilmemesini, kullanmaya teşvik edilmemesini anlamakta gerçekten güçlük çekiyorum. Baston, bir görme engellinin bağımsızlığının simgesidir. Görmeyen kişiye bastonu gururla taşıyabileceği, ona büyük bir anlam yükleyebileceği daha küçük yaşlardan itibaren kazandırılan deneyimlerle öğretilmelidir. Oysa kaynaştırma eğitime dahil olan öğrenciler sürekli okullarına bastonla gitmektedirler. Böylece, okul bahçesinde rahatça dolaşabilmekte, bedenlerini daha doğru bir şekilde kullanabilmekte, okul kantinine gidip yaşlıları gibi alışveriş yapabilmektedirler. İşte kaynaştırma eğitiminin farkı burada da ortaya çıkmaktadır. Bastonla kantine gitmek, diğer öğrencilerle birlikte sıraya girmek, sıranın kendisine gelmesini beklemek, alışveriş yapmak, para vermek, para üstü almak gibi şeyler basit etkinlikler gibi

görünse de aslında hayata dair çok şey öğretir hem görme engelli öğrenciye hem de gören akranlarına.

Körler okullarında gördüğüm en büyük eksikliklerden biri de akademik alanlarda özellikle de sayısal alanda öğrencilere gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması için yeterince özen ve çaba gösterilmiyor olmasıdır. Çevrenizdeki birçok yetişkin görme engelliye sorduğunuzda, pek çoğu matematik dersini sevmezler. Sizce bunun temel sebebi körlerin bu alanda yeterli beceriye sahip olmaması mı yoksa bu becerileri körlere kazandırmak için gerekli çabanın eğitimciler tarafından gösterilmiyor olması mıdır? “körler, dört işlemi ve temel birkaç konuyu öğrenseler de yeterli olur, nasıl olsa sözel alanlara yerleşecekler.” zihniyetiyle normal okullarda aynı sınıflarda okutulan müfredatın körler okullarında eksik bırakıldığına çok kez şahit olmuşumdur. Özel eğitim kurumuna destek eğitim almak için körler okullarından gelen öğrencilerle öz bakım becerileri, günlük yaşam ve bağımsız hareket becerileri gibi daha hayati ve daha işlevsel alanlarda çalışmak yerine, okullarda birebir öğretilmesi gereken akademik becerilerin kazandırılmasına çalışmak, beni bir eğitimci olarak hem hayrete düşürmekte hem de çok üzmektedir. Körler bilgiye en asgari düzeyde değil, verilebilecek en üst düzeyde ulaşma ve bilgiyi kullanma hakkına sahiptirler, tıpkı gören yaşlıları gibi.

Bu konuda o kadar çok şey yazabilirim ve söyleyebilirim ki değerli okurlar. Ancak yazımı yavaş yavaş toparlamak istiyorum. Türkiye’de kaynaştırma eğitimin ne kadar zor ve meşakkatli bir süreç olduğunu bilmeme rağmen, her şeye rağmen, ben, ülkemizde kaynaştırma eğitime katılan öğrenci sayısının artmasından yanayım. Çünkü Türkiye’de arz ve talep ne kadar artarsa, engelli bireyler toplumda ne kadar var olabilirlerse, toplum bilinci o oranda artacaktır. Görmeyen kişiler körler okullarına devam ettikleri sürece toplumdaki “Onların kendi okulları var, oraya gitsinler,” fikri sürecektir. Ayırıştırma, eğitim hayatından başlayıp toplumsal boyutta yer bulmaya devam edecektir. Aynı engel grubundan kişiler sürekli bir araya getirilmeye çalışılacak, “O da senin gibi kör.” söz kalıbıyla başlayan cümleler kurulmaya devam edilecek, körler sadece toplumun bizlere layık gördüğü işlere yerleştirilmeye çalışılacak, körün sadece körle evlenebileceği inancı ve tatil yerlerinde engellilere

özel ayrılmış engelli plajları oluşturulması uygulaması da aynen sürecektir. Bu nedenle, ben kaynaştırmanın en doğru şekilde ülkemizde de uygulanması adına gerekli adımların biz yetişkin körler tarafından atılmasının en doğru yol olduğunu düşünmekteyim. Bu konuda, daha biz kendi içimizde ayrılmaya devam edersek, toplumla bütünleşmemiz çok uzun zaman alacaktır. Toplumda “öteki” olmamanın yolu en erken yaştan itibaren onunla bütünleşmektir. Eğer biz, kaynaştırma eğitimin tüm boyutlarıyla bir bütün olarak ülkemizde uygulanabilmesi için gerekli altyapının devlet tarafından oluşturulmasını ve bu altyapı oluştuktan sonra kaynaştırma uygulamasının başlamasını beklersek, en az bir elli yıl daha beklememiz gerekir. Çünkü bizi bizden başka kimsenin daha iyi anlayıp yaşanılan sorunları, eksiklikleri, izlenecek yolun ne olduğunu ifade edebileceğine inanmıyorum. Şunu unutmamalıyız ki sorunu kim yaşıyorsa, çözümünü onda aramak gerekir. Bu nedenle, bu sorunları yaşamış ve yaşamakta olan biz yetişkin körleri, toplumla bütünleşmek için gerekli sorumlulukları üstlenmeye ve birlikte çözüm yolları üretmek için gerekli özen ve çabayı göstermeye davet ediyorum.

İmkansız İstemek mi? İmkanlı İmkansız Kılmak mı?

Burak Sarı

burakburaksari@gmail.com

Her bireyin kendine has istekleri, hayalleri; yetenekleri vardır. Peki, bunların hangi birine istediğimiz şekilde yönelebiliyoruz? Yaşam tarzlarımızı neye göre ve kime göre belirliyoruz? Ya da bizim neyi yapıp yapamayacağımıza, nasıl yaşayacağımıza yön veren odaknereden besleniyor? Bir toplumun, insanların yaşam tarzına ipotek koymasını sağlayan cüret nereden gelmektedir? Yıllardır kafa patlattığım bu anlamsız soru yumağını sizlerle paylaşmak istedim. Çözelim hadi neresinden ve ne şekilde çözebileceğiz?

Anlamsız diyorum yanlış anlaşılmasın. Bu soruları sormam değil anlamsız olan, bu soruları yaratan nedenler. Dünyaya geliştirmemizden itibaren sürekli bir şeyler dayatılır.

Yapabileceğimiz ve yapamayacağımız işler bile bir başkasının değer yargısına göre şekillenir. Çocukluğunu bile yaşamadan büyü derler. Saygılı ol, sorgulama, itaat et. Bizlerse inadına hayaller kurarız. O hayaller ki şu toplumda işlenebilecek en büyük suçtur. Çünkü hayallerimiz o bize dayatılan köhne, daracık dünyayı paramparça eder. O hayaller ki, itaat değil isyan eder. O hayaller ki, dünyayı değiştirme azmi sağlar. O hayaller ki, kural tanımaz, hep firari hep asidir. O nedenledir ki o çok hoş görülür toplumumuz takar en sıkı prangaları hayallerimize. Onları en ücra yerlere gömmeye çalışır. Ne yazık ki bunda çoğu zaman da başarılı olur. Ama hayaller tutsaklık tanımaz. Hele yaşama sevinci her şeyden önemli olan insanlarda coştukça coşar, kabına sığamaz.

Evet, ben de böyle bir kişiliğe sahibim. Oldum olası dayatılan şeylerden nefret etmiş, paşa gönlüm ne istiyorsa öyle yaşamak istemişimdir. Çocuk yaşlarda herkes tüm hayallerinin gerçekleşeceğini düşünür. O hayallerin belki çok azına ulaşılabilir. Fakat bir gün gerçekleşme umudu bizi sürekli mücadeleye iter. Yaşadığımız toplumun karamsar ve kadercı yapısı, en gerçekleşecek hayallerin bile önüne set olmak için var gücüyle çalışır. Haliyle toplumun gözünde birey olamamış süs bitkisi muamelesi gören engellilerin hayallerinin gerçekleşmesi imkânsızdır. Engelli hayal kurmayı nereden bilsin değil mi. Evet son günlerde sıklıkla rastladığım şu aptal soru bana böyle edebiyat parçalattı. “Körler ne yapabilir?”Aslında bu konuya gerçek cevabım hiç lafı dolandırmadan gayet net olur. Ama seviyeyi düşürmemek adına efendi efendi düşüncelerimi belirtmeye çalışacağım.

Öncelikle kör, içinde yaşadığı toplumdaki insanlardan ayrı bir tür değildir. Dolayısıyla tüm körlerin davranış biçimleri, yetenekleri, hobileri birbirinden farklıdır. Mesela sırf kör diye, otobüste karşılaştığı amcanın kuzeninin oğlu Mehmet'i; sırf o da kör diye tanımaz. Tanımak zorunda değildir. Kampüste çay içerken, sırf kör diye iyi anlaşacağı düşünülerek; mekânın öbür ucunda bulunan ve hiç tanımadığı bir körü masasına getirip de “niye sohbet etmiyorsunuz?” diye sormak neyin kafasıdır. Evet, bu örnekler bile yeterince komik ve can sıkıcı. Yapım gereği o toplumun yüce hoş görüsü bende hiçbir zaman olmadı. Yani çok benimsediğim, Carl Marx'ın “insani olan hiç bir şey bana yabancı değil” fikrini bilmediğim zamanlarda dahi pratik olarak uygulayan bir insan olarak. Toplumda hayatıma dokunan herkesi kendi özellikleriyle değerlendirdim. Yani kimsenin etnik kökeni, felsefi düşüncesi, cinsel yönelimi, engeli benim için alay ya da eleştiri konusu olmadı. Bir başka açıdan, hoş görülür olma ukalalığını hiçbir zaman benimsemedim. Haliyle, bu yaklaşımın muhatabı olan insanlarda bana öyle yaklaşıp istedim hep. Fakat ne gezer. Belki ben kör olmasam ne babacan adam derlerdi. Fakat kör olunca iş değişir. Sen bir eksiğin olduğu için insanlarla iyi geçinmeye çalışıyorsun diye algılanır. Sana layık gördükleri davranış tarzını kabul etmezsen, körlerde çok aksi olur. Toplumsal ya da felsefi konularda

yıllarca okumuş, kafa patlatmışsındır; bilimsel tezlere dayandırdığın savların körlük yüzünden isyan ediyor olarak algılanır.

Çok karamsar bir tablo çizmiş görüne bilirim. Tabi ki her yerde bu şekilde kötü davranışlarla karşılaşmıyorum, ama yaşadığım somut örnekler var. Ve bu sadece karşı tarafın zihninde kalan bir olgu değil. Tüm engellilerin yaşamını etkileyen, hayallerine ket vuran bir durum. Örneğin sokağı, halkı çok severim. Ve mütevazî hayallerimden birisi de sokak müziği yapmak. Belki binlerce kişiye dinleti yapmış biriyim ama bu farklı bir şey. Örneğin Taksimde yürürken bir köşeye geçip çalmak istiyorum. Fakat insanlar bu ülkede bırak sokak müzisyenini, yolunda giden köre bile sadaka vermeye çalışıyor. Yani sırf toplumun engelli algısı yüzünden gerçekleşmesi çok kolay olan bir hayalimi içime bastırıyorum.

Bir de küçük düşürülme vakaları var tabi: Daha önce çalışmış olduğum iş yerimde, kendi halinde, birçok kişinin aklınca önemsemediği bir emekçi vardı. Biz sürekli sohbet ederdik. Ben gitar çaldığım için tırnak uzatmıştım. Bana bir gün senin tırnakları keseyim dedi. Bende bana bir daha böyle bir şey söyleme. Ben gitar çaldığım için tırnaklarımı kesmiyorum, kesmek istesem kendim keserim dedim. İki gün sonra yine aynı diyalog. Aradan 1 hafta geçti, bahçede beni gördü ve o kadar kişinin arasında tırnak makasını çıkardı elimi tuttu. Ben elimi çekiyorum o daha sıkı tutuyor. Kavga edicem, babam yaşındaki adam; en sonunda çok sert bir çıkış yaptım ondan sonra vaz geçti. Beni rezil ettiğiyle kaldı.

Sadece tek başına engelliye hedef alan bir ayrımcılık dalgası da değil. Veba gibi çevresindeki insanları da etkileyen bir olgu toplumun bakış açısı. Örneğin bana evli misin diye soruyorlar. Evet dediğim an kâbus başlıyor. Yenge görüyor mu? He görüyor ne olacak? Ne iş yapıyor? Öğretmen. Akraba mısınız? Eee evlendikten sonra haliyle. :) Yani sen körsen eşinde de bir eksik olması lazım. Bunu direk eşime de sordukları oluyor. Ben toplumun saçmalıklarından etkilenmeyen birisi olmama rağmen, eşimin bu davranış tarzına maruz kalması tabi ki beni üzdü zamanında. Ama ikimiz de o cahilce yaklaşımların bizi etkilemesine izin vermiyoruz. Biz eşimle bu kadar birbirimizi seviyor olmasaydık, eşim olgun düşünceli birisi olmasaydı. Ya da maalesef bazı görme engellilerin yaptığı gibi, körlüğü bahane edip bir eksi durum haline getirmiş olsaydım. Toplum çok kolay muradına erebilirdi.

Birkaç gündür gruplarda, kör birinin kendisini koruyup koruyamayacağı tartışılıyor. Aslında tartışma bir arkadaşın kendimizi koruma konusundaki önerilerimizi sormasıyla başladı. Gayet güzel bir soru ve çok verimli öneri paylaşımlarının olacağını düşünüyordum. Fakat maalesef Toplumun engelli algısını fazlaca içine

sindirmiş birkaç arkadaş tartışmayı körler kendini koruyabilir miye çekti. Oysa bütün canlılar ilk çağlardan beri kendilerini koruma yöntemi geliştirmiştir. Çünkü korunma ihtiyacı yeme, içme ihtiyacı kadar; belki de ondan da daha hayatidir. Yani bir körün kendini koruyup koruyamamasının tartışılması bile tüm canlılar önünde körleri ötekileştiriyor. Onunla da kalmayıp en alt noktada konumlandırıyor. Okul yıllarımda, sosyal ortamı aşırı derecede özümsemiş biri olarak, bol biralı saatlerin ardından gece 2-3'lerde eve ulaştığım olurdu. Kavga ettiğim durumlarda olmadı değil. Ama hiçbir zaman onların kafasında canlandırdığı aciz konuma düşmedim.

Körler ne yapar dedik, körlere yapılanları anlattık. Peki, körler ne yapabilir? Teknik ve zihinsel olarak engeller kalktığında ve bazıları kendi el ve ayaklarındaki prangaları kaldırdığında her şey olur. Körden öğretmen ve şoför olmaz dendi. Mis gibide öğretmen oluyorlar. Şoförlüğe gelince. Türkiye deki günlük trafik kazası bilançosuna bakın. O arabaları körler mi görenler mi kullanıyor? Emin olun körler kullansa daha az kaza olur. Şaka bir tarafa ABD'de Deneyleri gerçekleşen bir otomobil körlerin kullanımı için tasarlanmış. Hadi doktorda olsunlar da düşüp bayılayım şurada diyorsanız, yanınızdakiler kolonyayı hazır tutsun. Kör doktorda var. Yani müzisyeninden santral görevlisine, bilgisayar programcısından, tıpçısına, işportacısından öğretmene, sahafına ne ararsan var körlerde. Hani çok sık kullanılan bir deyim var ya, "senin benim gibi insan". Engellileri böyle normal bir kafa yapısıyla tahlil eder ve zihni fiziki engelsizleşme ve erişilebilirlik kriterlerini yerine getirirsek, engellilikte belki Ten rengi, kaş göz rengi gibi sadece kişiye has bir özellik olarak kalacak. Amma da yaptın be, imkânsız istiyor, hayallerini konuşturuyorsun diyeceksiniz belki. Ama imkânsızla başarı arasında sağlam bir diyalektik var. İnat edip imkânsız zorladığında ulaştığın yer başarı olacaktır. Hepimiz gerçekçi olalım ve imkânsız isteyelim. Engelliler, işçiler, evsizler ezilen uluslar, LGBTİ'ler ve tüm ötekileştirilen, yok sayılanlar. Hep birlikte imkânsıza yüklenelim. El ele düştüğümüz yer kardeşleşmenin ve insanlığın kucağı olacak.

Notalarla Picasso, Renklerle Mozart

Gamze Sofuoğlu

sofuoglugamze@gmail.com

Okuyanlar muhtemelen hatırlayacaktır, EEEH Dergi'nin mayıs sayısında, görme duyusunun diğer duyuları ezme konusundaki ustalığı üzerine bazı bilimsel çalışmaları

da özetlediğim bir yazı kaleme almıştım. Bu ayki yazımda yine duyular arası bir yarışla karşınızdayım. Görmek baskın dedik, peki ya görmenin işlevlerinden birini tam olarak yerine getiremediği çok özel bir alanda, başka bir duyu görmenin yerine geçebilir mi?

Şimdi bu eğlenceli konuya geçmeden önce, özellikle görme engellilerin çok sık karşılaştığı ve artık gına getiren, halk arasında görmüyorsan kulağın iyi duyuyordur, burnun iyi koku alıyordur, parmakların daha iyi hissediyordur şeklinde çözüme kavuşturulan meseleyi beyindeki telafi mekanizmaları üzerinden ele alalım. Beyin korteksimizde oksipital lob dediğimiz ve görme merkezi olarak nitelendirilen bir bölge mevcut. Görmeyen bir kimse bu bölgeyi görme merkezi olarak kullanmadığına göre, koca lob beyinde gereksiz yer işgal ediyor olabilir mi sizce? Böyle sinsi sinsi sorduğuma göre, cevabın hayır olduğunu tahmin etmişsinizdir. Gelin görme merkezi olarak kullanılmayan oksipital lob görmeyenlerde neler için kullanılabilir diye şöyle kısaca bir bakalım.

Bu lob diğer duyular üzerinden bir telafi mekanizması sağlıyor görmeyenlere. Şöyle ki, görmeyen birisi işitsel bir şeyle haşır neşir olduğunda, işitme merkezi olan temporal lobun yanı sıra görme merkezi işlevini yerine getirmeyen oksipital lob da çalışıyor. Sonra mesela, Braille bir metin okurken de oksipital lob aktive oluyor. Hatta gören insanlara Braille Alfabe öğretip gözleri kapalı bir şekilde Braille yazılmış bir şeyler okutulduğunda, gören insanların da oksipital loblarında aktivasyon görülüyor. Çoğunuzun aşına olduğu bir örnekle bu konuyu çok daha basitleştireceğim. Doğuştan kör ressam Eşref Armağan'ı çoğunuz tanıyorsunuzdur. Doğuştan görsel hiçbir bilgiye kendi tecrübeleri üzerinden sahip olmayan birisi nasıl resim yapabilir, konusu yurtiçinde de yurtdışında da pek çok mecrada tartışılmıştı. Harvard Üniversitesi'nden profesörler, Armağan'ın beyin fonksiyonlarını resim yaparken incelemiş ve resim yapma esnasında, Armağan'ın oksipital lobunun aktive olduğunu görmüşlerdi. Yani bu şu demek, görmek üzerine herhangi bir tecrübesi olmayan bir kişi de, gören insanların görmeye bağımlı olarak tanımladığı ve yaptığı aktiviteleri, görmek dışındaki diğer duyularını birleştirerek yapıyor ve bu durum, gören insanların beyinlerinde de görmeyen insanların beyinlerinde de benzer görüntüler ortaya çıkarabiliyor.

Yani bu telafi mekanizmalarını kısaca şöyle özetleyebiliriz; görmeyenlerde görme merkezi, diğer duylular için kullanılarak bir telafi mekanizması işlevi görüyor ve görmeyenlerin görme dışındaki duylularının beyinde daha geniş bir Alana yayılarak duylular arasında gören insanlarınkinden daha güçlü bir entegrasyon sağlanmış oluyor.

Şimdi eğlenceli kısma dönelim. Bir adam düşünün, görme düzeyinde herhangi bir problem olmadığı halde hiçbir renk algısı olmayan ve dünyayı sadece gri tonlarında görebilen. Sonra da bu adamın, Renkler Herkes İçindir isminde bir kampanyayla, engellilerin renkleri basit bir sistemle kendilerine sesli bir şekilde bildiren bir yazılıma sahip olabilmek için bile engeli olmayan insanların bir videoya tıklamasına ihtiyaç duyduğunun sanılmadığı, yani engelli olanla engelli olmayan arasında alan el veren el hiyerarşisinin beslenmediği bir toplumda yaşadığını düşünün. Sonra da bu adamın, hayattan rengi alın geri neyi kalır ki cümlesini kafasına fena taktığını düşünün. İsterseniz son ikisini bu adamdan bağımsız olarak düşünün.

Ben bu yazımda size Neil Harbisson'dan bahsedeceğim. Harbisson doğuştan renk körü, dünyayı sadece gri tonlarında algılayabiliyor. Fakat henüz Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştaiken tüm renk frekanslarını ses frekanslarına çevirebilen bir cihaz geliştiriyor, yıllar geçtikçe bu cihaz Harbisson'ın alnından oksipital kemiğine kadar taşınabiliyor.

Bu cihazın ne muazzam bir şey olduğunu anlatabilmek için kendisinden daha ayrıntılı bahsedeyim. Bu cihaz için her renk frekansına karşılık gelen bir ses frekansı var. Harbisson, "İnsanlar nasıl her renk için bir kelimeyi akıllarında tutuyorsa ben de her renk için farklı bir sesi aklımda tutuyorum." Diyor. Cihaz tek bir renk algıladığında belli bir ses çıkarırken, eğer birçok rengi aynı anda algılıyorsa bu ses frekansları üst üste geliyor. Aynı anda üç piyano tuşuna birden bastığınızı düşünün. Bazı üçlü nota kombinasyonları kulağınıza uyumlu gelirken bir kısmı gelmeyecektir. Harbisson için

de bu böyle. Bazı renklerin birlikte duyulması kulağına hoş gelirken bazıları gelmiyor. Bu durum Harbisson'ın güzellik algısından giyim kuşamına, sanatsal estetik anlayışına kadar pek çok konuda büyük bir etki gücüne sahip.

Örneğin; kıyafet seçerken renklerin görsel olarak uyup uymadığına değil kulağa hoş gelip gelmediğine dikkat ettiğini söylüyor. Bir konuşmasına sarı pantolon üzerine mavi gömlek ve pembe ceket giyerek çıktığını söylersem sanırım bu konuyu yeterince açıklayabilmiş olurum.

Harbisson, insanların güzel ve yakışıklı olup olmadığını anlamak için de bu cihazdan biraz yardım alıyor. İnsanların yüz hatlarından görünüşleri hakkında bir fikir sahibi olsa da; iş kaş göz renginden saç rengine, dudakların tonuna geldiğinde bu cihaz kendisinin yardımına koşuyor. İnsanların yüzlerine yaklaştığında yine bazı ses frekansları aynı anda duyuluyor ve aynı anda duyulan bu seslerin armonik olması veya olmaması, karşısındaki kişinin güzelliği/yakışıklılığı hakkında kendisine ipucu vermiş oluyor. Bu durumda, çok güzel olduğu konusunda çoğunluğun hem fikir olduğu Adriana Lima Harbisson için suratına bakılmayacak biri olabileceken; Melih Gökçek de kâinat yakışıklısı olabilir.

Harbisson'la alakalı bir diğer ilginç şeyse, resim sanatıyla sesler üzerinden ilgilenmesi. Harbisson için her bir sanat resmi aynı zamanda bir ses şöleni. Picasso kendisi için renklerden, şekillerden ibaret değil; onun için bir Picasso resminin işitsel olarak da bir karşılığı var. İşte tam bu noktada, Harbisson'un hayatını muazzam bir alternatif hayat olarak düşünüyorum ve yüzde beşlik görme oranıma bir de Harbisson'inki gibi bir renk körlüğü ve bir de cihaz eklemek istiyorum.

Harbisson, renk körü olmayanlar için de şöyle ilginç bir şey yapıyor; bu kez renkleri sese değil sesleri renklere çeviriyor. Örneğin Mozart'ın Queen of the Night adlı ariasını tersten giderek renklere çeviriyor. Bu ariyayı dinleyenler bilir, inişleri çıkışları bol, çok zengin melodiye sahip bir parçadır:

<http://www.youtube.com/watch?v=dpVV9jShEzU>

Tabii görsel karşılığı da en az işitseli kadar renkli oluyor. Queen of the Night dışında bir de Justin Bieber'dan Baby adlı parçayı renklere çeviriyor;

<http://www.youtube.com/watch?v=kffacxfA7G4>

Tahmin edebileceğiniz üzere, pembe ve tonlarından müteşekkil sestene renge bir transfer ortaya çıkıyor bu parça için.

Neil Harbisson anlat anlat bitmeyecek birisi. İleriki yazılarımda da kendisine bol bol değineceğimi tahmin ediyorum. Harbisson'la alakalı son bir anekdotla yazımı bitireyim. Harbisson on sekiz yaşındayken, yaşadığı yerdeki üç ağacın kesileceği haberi üzerine ağaçlardan birine tırmanıp birkaç gün o ağacın tepesinde yaşıyor. Binlerce kişi kendisine bu protestosunda destek veriyor. Sonuç olarak ağaçların kesilmeyeceği açıklanıyor ve gerçekten kesilmiyorlar da. Şimdi insan böyle şeyleri okuyunca imrenmeden edemiyor. Dünyanın bir yerlerinde ağaçların kesilmesini protesto eden insanlar kıllarına zarar gelmeden ağaçların kesilmesini engelleyebiliyor. Dünyanın adına Muz Cumhuriyeti denilen başka yerlerinde ise ağaçların kesilmesini protesto eden insanlara biber gazıyla saldırılıyor, gözleri çıkarılıyor, sakat bırakılıyor; gençler, çocuklar dövülerek, kafalarına gaz kapsülleri isabet edilerek öldürülüyor. Yazımın bütününde bahsettiğim üzere, herhangi bir duyunun eksikliğinde diğer duyarlar üzerinden bir telafi mekanizması yürüyebiliyor; ancak insan hayatına verilen önem noktasındaki eksiklik için herhangi bir telafi mekanizması bulabilmek mümkün değil.

Kaynakça

http://www.ted.com/talks/neil_harbisson_i_listen_to_color?language=tr

http://en.wikipedia.org/wiki/Neil_Harbisson

Başka Dilde Aşk'ın Başkacası

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Her insan kendi dilinde konuşur,

Ve hiç kimse anlamaz ne söylediğini kafasındaki ışığın.

Yukarıdaki iki dizeyle kendisini en kısa haliyle özetleyebileceğim bir filmde söz etmek istiyorum bu ay size. Başka Dilde Aşk, senaryosunu Mert Fırat ve İlksen Başarır'ın birlikte yazdığı ve yönetmenliğini İlksen Başarır'ın yaptığı bir film. Mert Fırat, Saadet Işıl Aksoy, Lale Mansur, Emre Karayel, Şebnem Köstem, Tuğrul Tülek, Ayten Uncuoğlu filmde rol alan oyuncularından bazıları. Yapımcılar ise Murat Şenöy ve Burhan Bengi. Filmin görüntü yönetmenliğini Hayk Kirakosyan yaparken sanat yönetmenliğini de Hakan Yarkın üstlenmiş. Kurgulayan Arzu Volkan olarak bildiriliyor Wikipedia'da. 2009 yapımı olan film dram ve romantik türünde gösteriliyor.

Filmde, işi ve ailesiyle sorunlar yaşayan Zeynep ile işitme engelli Onur'un aşkları anlatılmakta. Onur ile Zeynep, Onur'un kürek takımından arkadaşlarının doğum gününde kalabalık ve gürültülü bir bar ortamında tanışırlar. Zeynep tüm gece Onur'un sağır olduğunu fark etmez, gecenin sonunda bir olay üzerine öğrenir. Zeynep ve Onur birbirlerinden etkilenmiştir. Genç kadın, tüm çevresinin karşı çıkmasına aldırmadan Onur'u tanımaya ve onunla olan güzel ilişkisini sürdürmeye kararlıdır. Aynı zamanda Zeynep, bir çağrı merkezinde çalışmaktadır ve işinde çalışma koşulları nedeniyle mutlu değildir. O günlerde gündemde olan bu konuya da parmak basılmış filmde. Daha iyi yaşam koşulları için Zeynep ve arkadaşlarının verdiği mücadeleye de tanıklık ediyoruz film boyunca.

Küçücük bir şey sormak için aradığımız ve sistem tarafından saatlerce bekletildiğimiz, beklerken sinir krizleri geçirip tüm sorumluları onlarmış gibi telefonu açtıklarında kendilerine köpürdüğümüz insanların aslında ne koşullarda çalıştıklarını görüyoruz filmde. Çemkirdiğiniz kişinin kendisi de gerçekte mevcut çarkın yediği mağdurlardan biri, belkide en fazla mağdur olanı. Daha başka bir ifade ile sistemi yönetenlerle, sistemi yönetenlerin oltaya taktıkları balıklar arasında zorla oltaları elinde tutanlar ama oltaların sahibi değil onlar. Kendilerine emanet edileni hem koruyacak hem balıkları tutacak hem de en az maliyetle en çok iş çıkartacak. İşte bu filmde her

birimizin bir şekilde muhatap olduğu bu insanların isyanlarına ortak oluyoruz. Önce, oturdukları yerden koyuyorlar tepkilerini. Sonuç alamayınca, bir aradalığın önemini kavrayıp omuz omuza veriyorlar. Çok olmalarının bedeli aralarından birkaç kişinin ayrıştırılıp çark dışına atılmasıyla ödettirilmeye çalışılıyor. Bu durumda ise daha çok kenetlenmenin gerekliliğini görüyorlar ve gösteriyorlar.

Genel itibariyle film hakkında birkaç şey söylemek isterim. Engelli biri olarak filmin başrolünde konu edilen işitme engelli Onur bence çok gerçekçi yansıtılmış. Hayatın içinden, öylesine, abartısız, ajitasyonsuz bir film olmuş. Bu anlamda çok mutlu olduğumu öncelikle belirtmeliyim. Ayrıca oyuncular, özellikle Saadet Işıl Aksoy ve Mert Fırat, hele hele Mert Fırat rollerini çok güzel oynamışlar. Görsel olarak değerlendirme şansım yok mimikleri ve beden dili hareketlerini evet ama seslerinden anladığım özellikle yüz hareketleri çok doğaldı. Gerçi bu ifade biraz komik kaçtı. Zira film boyunca Mert Fırat'ın sesi neredeyse hiç çıkmıyor. En azından konuşma anlamında çıkmıyor. Ancak sağır bir insanın tepkilerini ve çıkardığı sesleri o kadar güzel yansıtmış ki izleyiciye, acaba film çekimlerinde kulaklarını tıkamış mıdır diye düşündüm açıkçası. O kadar başarılı rol sergilemesi için kulak tıkamanın yeterli olduğunu da sanmıyorum.

Birçok kimsede benim gibi düşünmüş ki pek çok yerden ödüller almış film ve oyuncular. Örneğin; 21. Ankara Film Festivali'nde en iyi kadın oyuncu ödülünü Saadet Işıl Aksoy alırken en iyi erkek oyuncu ödülüne de Mert Fırat layık görülmüş. İnternette film üzerine yaptığım küçük araştırmada Sabah Gazetesi'nde Ekim 2010 tarihinde yayımlanan bir haber dikkatimi çekti. Haberden Başka Dilde Aşk filminin pek çok uluslararası festivale katıldığını ve ödüllerle döndüğünü öğreniyoruz. Bunlardan biri de Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti'nde düzenlenen 5. Uluslararası Film Festivalinden alınan dört ödül. Festival yetkilileri filmin başvurusunu kabul ederken tereddüt etmişler ama filmi görünce doğacak tepkileri göze almışlar ve filmi kabul etmişler. Nitekim tereddütlerinde haklı olduklarını bir Türk yapımının aday olduğunu öğrenen kimi basın mensuplarının festival gecesine katılmayarak tepkilerini göstermeleriyle görmüşler ne yazık ki. Sonuçta film aday olduğu altı daldan dördünde aldığı ödülün yanı sıra Altın Afrodite ödülüne de layık bulunmuş.

Tüm bunları öğrendikten sonra ve bir de birkaç ay önce Benim Dünyam filmi üzerine tartışmaları hatırlayınca bu filmin gösterimi sırasında hiç değilse işitme engellilerin ne kadar dikkate alındığını merak ettim. İşitme Engelliler Federasyonu'nun iletişim adresine iletyle sordum. İşitme Engelliler Federasyonu Ankara Şube Başkanı ve Genel Başkan Yardımcısı Pelin Hanım sağ olsun bana döndü. O da tıpkı benim gibi filmi çok beğenmiş. Sorumu tam anlamamış olacak ki direk yanıtını alamadım. Ancak satır aralarından anladığıma göre tam da tahmin ettiğim gibi, işaret dili ile

konusulmayan bölümler onların anlayabileceği şekilde uyarlanmamış. Zira kendisi geçen sene Engelsiz Bilişim Sempozyum'u jüri üyesiymiş ve bu etkinlik sırasında filmin yönetmeni ile tanışma fırsatı bulmuş. İlkten Başarır'a filmdeki işaret dili ile konuşulan bölümlerin azlığından ve de diğer bölümlerin işitme engelli arkadaşlarımızın anlaması için tercüman aracılığıyla anlatılmayışından kaynaklanan şikayetlerini dillendirmiş. Sesli Betimleme Derneği'nin WEB sitesinden anladığım kadarıyla söz konusu filmin yapımcı firma tarafından işitme engelliler için alt yazılı formatla DVD'si piyasaya sürülmüş. Ancak sinema gösterimindeki durumdan emin değilim.

Genel olarak engellileri düşünecek olursak, son derece güzel bir yapımda engelli birinin yaşamı oldukça gerçekçi bir şekilde ele alınmış ama engelliler görmezden gelinerek, diyemeyeceğim. Hele hele Benim Dünyam ile karşılaştırıldığında böyle bir söylem filme haksızlık olacak. Engellileri dikkate almaya çalışmış yapımcı firma ama görünen o ki yetersiz kalmış.

Engellilik çerçevesinden bakıldığında gerçekten filmde her şey çok olduğu gibi. Mesela Zeynep'in arkadaşları Onur ile olan ilişkisi konusunda onu sıkıştırdıkları sahnede, toplumun engelliye bakış açısı abartısız yansıtılmış. Örneğin; arkadaşlarından biri Zeynep'e "sağır olmasaymış yakışıklı çocukmuş" diyor. Birçok insanın gözünde böyledir bu. Geçen sayıda Elif'in yazısında vurguladığı gibi engelli bir kimsenin, kadın ya da erkek, yakışıklı ya da güzel veya çirkin olmasından çok önce engeline saplanır herkes. Herhangi bir insanı görünce önce kadın ya da erkek oluşuna sonrasında ise saçına, gözüne, kaşına, vücuduna, bacağına, bunlardan daha da önce giyim kuşamına bakan insanoğlu, söz konusu engelli olunca önce engelli uzvuna dikkat eder. Geri kalan hiçbir şeyin önemi yoktur onun için. Ancak engeliyle ilgili ayrıntıları çözdükten sonra biraz merhamet biraz kusur arayan bir gözle süzer karşıdakini. Eğer engelli kimse dış görünüşü dikkate değer ve bakımlı biriye abartılı bir hayranlık girer işin içine. Engellinin kendine bakması, dış görünüşüne önem vermesi olağanüstü bir şeymiş gibi. İnceleyen kişi bir süre sonra da kalbindeki fesatlığa teslim olursada, "evet ama"! ile başlayan cümleler sıralanır önce kafasında sonra dilinde.

Onur ile Zeynep'in, bir çift olarak ilk kez birlikte bara gittikleri sahnede ki barmen Onur'un sağır olduğunu anlamaz, karşısındaki insanın engelli biri olduğunu öğrenen kimsenin tepkisini barmen çok gerçekçi yansıtmış gene. Zira önce duyar duymaz önce sustu, şaşkın ve utanmış bir fırsat yaratıp ortamı terk etti. Bir anda ayıklaşmış bir şekilde Zeynep de aslında şaşkınlaştı. Günlük hayat için her birimizin yeni

tanıştığımız tüm insanlarla yaşadığımız bir şaşkınlıktır bu. Karşımızdaki kişi, uzaydan gelmiş gibi bakar bir an için bize ve ne yapacağını, nasıl davranacağını bilemez bir halde kalır. Bu durumda iş gene biz engellilere düşer. Ortamı yumuşatmak, karşımızdakini rahatlatmak, anormal bir durum olmadığını, bizimde sonuçta bir insan olduğumuzu ispatlamak biz engellilere düşer. Filmde bu tüm sadeliğiyle de verilmiş izleyiciye.

Filmdeki iki sahne misilleme gibi. İkinci sahnenin sonunda kendini gülmekten alamıyor insan. En azından ben izlediğim her seferinde aynı hisse kapıldım. Sahnelerin ilkinde, Zeynep'in arkadaşlarıyla Onur'un iletişim kopukluğu vardı. Onur, kalabalık içinde hiç yoktu sanki hiçe sayılmıştı. Konuşulanları anlamaya çalışıyor ama başaramıyordu. Bir süre sonraki ikinci sahnede, bu sefer Onur'un işitme engelli arkadaşlarıyla Zeynep bir aradaydı. Zeynep Bu kez dışarıda kalan olmuştu. Ancak bu ikinci sahnede Zeynep dışarıda kalıyor ama hiçe sayılmıyordu.

Onur ile yelken kulübünde arkadaş olan, Zeynep'le tanışmalarına aracılık eden ve filmin geneli göz önüne alındığında Onur'un sağır olmasıyla insan olması arasındaki bağlantıyla bir sıkıntısı olmayan Vedat'ın dahi Zeynep ve Onur ilişkisine ne kadar imkânsız başarmışlar edasıyla yaklaşması bile gösteriyor toplum gözünde aşkın sokulduğu dar kalıpları.

Engelli anne babası olmak bir sürü başka şeyin yanında gereğinden fazla tedirginlik ve koruma içgüdüğü getiriyor kendi anne ve babamdan da gördüğüm kadarıyla. Zira Onur'un annesini canlandıran Lale Mansur da çok güzel yansıtmış filmde bu duyguları. Filmi daha önce izlemiş olan gören bir arkadaşımın da konuştuğumda, Lale Mansur'un hem oyunculuğuyla hem işaret dilini kullanmasıyla hem de engelli annesi olmasıyla Mert Fırat'tan daha iyi oyunculuk sergilemiş olduğunu söyledi. Mert Fırat'tan daha iyi olmasına bir şey dememekle birlikte onu çok başarılı bulduğumu ben de belirtmek isterim. Annesi ve Onur arasında geçen diyaloglarda Lale Mansur sahnelere çok hakim ve biz, en azından benim gibi görme engelli bir izleyici Onur'un söylemlerini çok net anlıyor,

Annesi, oğlunun engelli olmayan biriyle bir ilişki yaşamasına olan temkinli ve tedirgin yaklaşımını, onu koruma dürtüsünü ve bunu yansıtmış şeklini tıpkı bizim annelerimiz gibi vermiş. Sorulan ilk soru, "anne babası biliyor mu"? Toplumdaki yargı malum; "kör baklanın kör alıcısı olur". Aslında hiç kimse sizinle konuştuğunda illa bir kör bir körle evlenmek zorunda değil, der ama kendi evladı kör bir kimseyi onu seviyorum diye karşısına getirmeye kalksa; "Allah korusun"! diye yaklaşır. Ne dersiniz, Allah'ın koruyacağı çok daha ciddi konular yok mudur sizce de.

Birçok engelli anne babası, yaşamını en azından ekonomik anlamda sürdürebilmesi adına çocuğunun iş bulmasından endişelidir. Engelli çocuğu olan aileler, iş bulsa bile çocuklarının gözlerinin önünde olmasını ister. Zira diğer insanlarla olan iletişim kopukluklarına derhal müdahale edebilir ve böylece evlatlarının ezilmesine karşı koyabilirler kendilerince. Lale Mansur'un oğlu için açtığı çay bahçesi de bunu gösteriyor filmde. Gerçi günümüzde aileler en azından bu konuda biraz daha mı bilinçli, yoksa mevcut ekonomik durum nedeniyle iş kurmak ve piyasada tutunmak daha zor olduğundan mıdır nedir, daha çok iş bulabilmek konusunda evlatlarının arkasında durabiliyorlar. Hiç değilse benim tanıklıklarım genelde bu doğrultuda.

Filmin son sahnelerinin birinde karakolda Zeynep'in anne babasıyla ilk karşılaşma anında ailenin tepkisi de kayda değer doğrusu. Ailesi Zeynep'in bir eylemin içinde olmasından, polisle karşı karşıya gelmesinden çok engelli biriyle beraber olmasına tepki gösteriyor. Çok ilginç değil mi sizce de?

Filmin Sesli Betimlemesinin Değerlendirmesi.

Sesli betimleme kurgusu Togay Şenalp tarafından yapılmış. Metin yazarı ve seslendiren Emine Kolivar olarak belirtiliyor Sesli Betimleme Derneği'nin sitesinde. Ancak bu durum filmin MP3 dosyasında söylenmemiş, bence söylenmeli. Sonuçta bu insanlar bu iş için emek ve zaman harcıyorlar ve adlarının bilinmesi gerekiyor. Yukarıda da ifade ettiğim gibi filmin orijinal DVD'sinde alt yazılı hali firma tarafından yapılmış ama işaret dili tercümesi ne yazıkki yok.

Filmin başlangıcında film emekçilerinin seslendirildiği bölümde, bir yandan aralardaki görüntüler sesli betimlenirken bir yandan tek tek isimler sayılıyor ve bence son derece doğal bir akışla ekranı görüyormuş gibi oluyorsunuz.

Başlangıçtaki sahnelerin birinde, sporcuların antrenman yaparken gösterildiği ilk sahnede, arkadaşlarından biri muhtemelen Onur'a, yani filmin başrol erkek oyuncusuna bir gece önceyi soruyor ama bu sesli betimlemede söylenmeyince gerçekten Onur olup olmadığı anlaşılmıyor. Filmin birkaç sahnesinde sesli betimlemeler konuşmaların üstüne montajlanmış ama birinde aksi mümkün değil. Çünkü hemen o anda betimlenmesi gerekir görüntünün. Diğerleri ise çok kayda değer bir konuşmanın geçtiği bir bölüm değil.

Zeynep'in yani filmin kadın kahramanının Onur'un evine ilk geldiği zaman aralarında geçen konuşmanın sonunda bir nokta belirsiz kalmış.

Zeynep "bu arada nereye gidiyordun?" diye soruyor. Sonra "pardon" diyor ve biri kalemle kağıtla bir şeyler yazıyor. Kim yazıyor, ne yazıyor belirsiz. Sonra başka bir sahneye geçiliyor. Dolayısıyla o bölüm havada kalmış.

Yine Zeynep ve Onur'un beraber olduğu kahvaltı sahnesinin sonunda işe geç kaldığı gerekçesiyle Zeynep hızla dışarı çıkarken pardon deyip geri döndü ve gene kağıda bir şeyler yazdı birisi. Kağıda bir şeyler yazan kimdi ve ne yazdı. Ben Zeynep'in telefon numarasını yazdığını tahmin ettim ama sadece tahmin, bir görene sormadan emin olamam.

Sahneleri tek tek yazıyorum ki ne demek istediğim daha iyi anlaşılsın. Onur ve Zeynep'in Onur'un annesinin evine gittikleri sahnede Onur, annesini Zeynep'in duyabildiğine dair uyarıyor. Bu sesli betimlemede belirtilmiş ancak anlaşılamayan bir sebeple annesi bir süre sonra "pardon! Ben şey sandım," diye biraz çekingen, biraz şaşkın itirafta bulunup ortamı terk etmeye davranıyor ama niye pardon dediği netleşmemiş. Ben Zeynep'i de sağır sanıp işaret diliyle konuştuğunu düşündüm ama Onur, dediğim gibi annesini onun sağır olmadığı yönünde uyarıyordu. Sesli betimlemenin erken ya da geç montajlanmasıyla alakalı olabilir diye düşündüm ama ucu açık kaldığını ifade etmek zorundayım. Gene aynı sahnede Zeynep bir fotoğrafta Onur'un kaç yaşında olduğunu soruyor. Konuşma ile ifade edilen bir yaş olmadığından Onur'un parmaklarıyla gösterdiğini sanıyorum. Ancak buna dair bir bildirim yok sesli betimlemede. Bu soru yanıtız kalmış görme engelli izleyicinin kafasında.

Onur ile Zeynep'in Onur'un annesinin işyerine gittiğinde de bir süre diyaloglardan cafe, lokanta ya da çay bahçesi gibi bir yerde oldukları kanısına varıyoruz. Betimlemede bu ilk başta mesela "birlikte bir çay bahçesinde oturuyorlar" gibi bildirilmiyor. Örneğin birkaç sahne sonrasında, çağrı merkezindeki Eylem adlı oyuncunun tepki gösterdiği sahnenin hemen ardında oyuncuların servis otobüsündeki bölüm, serviste diye belirtiliyor. Dikkatimden kaçmadıysa eğer annenin mekânı dışındaki sahnelerin çoğunda da öyle. Mekânlar bana göre de olması gerektiği gibi ifade edilmiş.

Zeynep'in sokakta Onur'u yalnız beklediği esnada onu camdan fark eden Kamuran'ın geçirdiği sinir krizi sonrasında, koşarak gelen Onur'u kolundan eve çekmesi betimleniyor ama Kamuran Onur'u hırpalarken ki Onur'un tepkisi bildirilmiyor. Onur'un şaşakaldığı tahminle anlaşılabilir ama sesle bir bildirim olmadığından netleşmiyor sahne tam anlamıyla.

Sesli betimlemede dikkatimi çeken bir nokta da Onur'un ifadeleri genelde havada kalıyor. Biz Onur'un ne dediğini karşısındakinin söylemlerinden anlıyoruz. Bu filmin orijinal halinde de mi böyle? bilmiyorum. Ancak filmi izlediğim iki seferinde de ilgimi çekti bu durum.

Örneğin, Onur'un annesiyle yalnız olduğu sahnede bu olay çok belirgin bir şekilde görülüyor.

Tabiki Onur işaret diliyle konuşmakta ama herhalde onun ne dediği izleyiciye bir şekilde tercüme edilmiştir diye düşünüyorum. En azından alt yazı geçmiştir işitme engelli Onur'un işaret dili konuşmaları. Veyahut Zeynep hava durumu bilgilerini şaret diliyle Onur'a anlattıktan sonra, "öğretmenim sağ olsun, Cihan öğretti," der ve sorar; "kızdın mı?" Onur'un bu soruya verdiği cevap yok filmde. Daha doğrusu filmde mutlak vardır da ben anlayamıyorum betimlemeyle ayrıca bildirilmediği için.

Onur'un eve gelipte Zeynep'i dans ederken gördüğü sahnede, Zeynep, müziğin çok güzel olduğunu söylüyor ve Onur, insanlarla iletişim kurmak için yazı yazdığı tahtaya "buna kimse cesaret edememişti" yazıyor. Birkaç saniye sonra Zeynep, "babanın mı?" diye bi soru soruyor ama soruyu niçin sorduğu belirsiz. Ben müzikçalar için olduğunu sanıyorum. Ancak dediğim gibi sanıyorum. Emin olmak için bir görene sormak gerek.

En son sahnede ise Zeynep geliyor kapıda, "ceketimi burada unutmuş olabilir miyim?" diyor. Peki! Onur ne yapıyor? Film burada bitiyor ama Onur'un tepkisi ne? Sevindi mi mesela? Bence şaşırılmış ve çok mutlu olmuştur ve bu durum onun suratından anlaşılıyordur ama dedim ya bence?

Ve bir yapımın en vazgeçilmezi o işi ortaya koyan herkesin gösterildiği bölümler. Filmin hem başında hem sonunda, sonundaki bölümde oyuncular filmdeki rollerine göre tek tek ifade edilerek okunmuş. Sesli betimlemelerin en sevdiğim tarafı gerçekten bu diyebilirim. Diğer türsünde asla bilemiyorsunuz. Tesadüfen bir TV programında merak ettiğiniz dizi ya da filmdeki oyuncuyu veya yönetmeni veyahut senaristi öğrenemediyse eğer bilemiyorsunuz. Artık internet var, diyebilir kimileri. Evet doğru, kolayca bilgiye ulaşılabilir bu şekilde ama filmi izlediğin esnada öğrenmek bambaşka bir duygu.

Genel anlamda toparlamak gerekirse, Emine Kolivar'ın sesine bu film çok yakışmış. Ondan filmi dinlemek çok hoş. Betimlenen bölümler genelde oldukça açık ve net. Yukarıda da ayrıntılarıyla ifade ettiğim gibi küçük bir iki montaj sıkıntısı ve havada

kalan betimlemesiz noktalar dışında kusursuz bir iş olmuş. Emeği geçen herkesin eline sağlık.

Bahsettiğimiz filmin sesli betimlemeli haline Sesli Betimleme Derneği'nden ve GETEM'den ulaşabilirsiniz. Aynı zamanda filmin orijinal DVD'sinde de sesli betimlemeli versiyonunu bulabilirsiniz.

Kokularla Maceraya Atılmak:

Eylem Yurtsever.

eylemyurtsever@gmail.com

Dokuz-on yaşlarımdan, belki de daha önceden beri kokularla kelimenin tam anlamıyla içli dışlı olmuşumdur. Çocukken, bahçelere ve boş arazilere yakın olan bir evde oturduğum için binbir yabancı otun ve binbir çiçeğin hem kokusuna hem de tadına bakma şansım olmuştu. Kaç kere zehirlenmekten kıl payı kurtulmuşumdur. Onun için bir otu ya da çiçeği kokladığımda tadının nasıl olabileceği konusunda kendime oldukça güvenirim. Hatta bazı arkadaşlarıma acı; ama zararsız çiçekleri “tadı çok güzel!” diyerek yedirip büyük bir hüsrarla tükürmelerini kahkahalar eşliğinde izlemek en büyük zevklerimden idi. Bir kere sevgili anneme metroda bir çiçek vermiştim ve tatmasını önermiştim de tükürememişti. O haline çok gülmüştüm vesselam...

Her neyse, bu merakım beni kokuları kendi kendime türetme ihtiyacına götürdü ve önce parfüm ve kolonyaları, daha doğrusu kokusu olan her şeyi birbiriyle karıştırarak farklı kokular türetmeye itti. Bu türde kokular homojen özellikli olmadığından ve genellikle beklediğim gibi çıkmadıklarından, çiçekleri suya koyup kokularını suya vermelerini birkaç gün bekledikten sonra süzüp kolonyadan bile hafif kokucuklar yapmaya başladım. Bu da çok zordu ve verimsizdi; çünkü çiçekler bir saat bile fazla kaldıklarında çürüyebiliyordu. Ardından her şey yeniden başlıyordu.

Sonra en son aşamaya geldim; aktardan esans ve yağlar alıp misk ve alkolle karıştırmak. Bu iş o kadar emek isteyen bir şey olmuştu ki benim için... Önce hangi

miktarlarda ve nasıl karıştıracağımı bulmam gerekiyordu. Kokular çok keskindi çünkü. Bir süre düşündükten sonra şırıngaları kullanmaya karar verdim.

Normal parfümörler gibi belirli bir formülle parfüm hazırlayamayacaktım; çünkü körcül bir hassas terazi yoktu. Bu beni bir an bile durdurmadı. Kokularla ticari bir şey yapmayı düşünmüyordum ki ben. Onlarla maceraya atılacaktım. Her parfümüm bir macera olacaktı. Düşünün! Elimin kayıp şırıngaya fazla basması bile bir maceraydı.

Aktardan aldığım yağ ve esanslar yeterince kaliteli olmadığından, parfümlerden çok daha az kalıcı oldukları için parfüm yaptığım insanlardan para almak zaten benim etik anlayışıma göre değildi. Bir sürü insana parfüm yaptım. Bu konuda en güzel anım aikido hocamın, benim yaptığım bir parfüme benim yaptığımı bilmeden “ne kadar güzel bir koku bu!” demesiydi. Ki o günden önce defalarca parfüm sıkılmıştı o odada.

İlk parfümüm bir arkadaşımın ısrarlı “Yap da görelim” şeklindeki meydan okuması üzerine oluştu.

Aslında parfüm değil de kolonya desek daha doğrudu; çünkü hem miskin esansları kaynaştırıp kokuyu kalıcılaştırdığını bilmiyordum hem de o kokuyu esansını bulamadığım çiçekleri ezerek ya da su içine koyup kokusunu bıraktırmıştım. Bazı kokuların da esansını bulmuştum ve koymuştum. Hatta klementin mandalınanın kokusu arkadaşşıma yakışacağından ve esansını bulamadığımdan yaptığım karışıma sıkılmıştım. Çok güzel bir koku vermişti. O mevsimde nergis bulamamak ve nergis esanslarının kokusunu sevmediğim için karışıma katamamak hala içime oturur.

Bir kere de eğlence olsun diye nezleliyken bir parfüm yapmaya girişmişim. Hayatımda yaptığım en iğrenç koku olmuştu. Okaliptüsü o kadar fazla koymuşum ve okaliptüs, zambak ve bergamut o kadar iğrenç bir karışım olmuştu ki! Koklasaydınız kesinlikle nefret ederdiniz. Üstelik onu erkek parfümü olarak düşünmüştüm. Sonra bir daha erkek parfümü yapma girişiminde bulunmaya fırsat olmadı.

Bir ara, “sadece bir kez” ya da “only once” adlı bir marka türetmeyi ve parfüm esansı alıp kaliteli parfümler yapmayı bile düşündüm; ama bu sadece bir tasarı olarak kaldı. Bu konudaki en büyük hayalim, “Huzurun Kokusu” adlı bir parfüm üretmek. Temel nota belli; ama o otun adını bilmiyorum. Bu pürüz halledilse de yabancı bir otun esansını nerden bulacağım diye düşünüyorum... Yani o hayal imkânsız gibi duruyor şu aralar.

Şimdi mi? Bu işi her şeyden çok sevip önemsememe rağmen şimdilerde elimi sürdürdüğüm yok. Belki bu yazıdan sonra heves ederim ve bir parfüm yapmak için kolları sıvarım.

Kim bilir?

A'dan Z'ye Körcül Makyaj

Elif Emir Öksüz

elifemiroksuz@gmail.com

Bu ay pratik bilgi tadında bir yazıyla karşınızdayım. Her ne kadar, zaman zaman cinsiyetsiz algılandık da, önemli olan bizim kendimizi nasıl algıladığımız. Açıkçası ben çok sıradan bir kadınıyım. Toplumun kadınlığa attığı pek çok şeyi de severek yaparım. Yüksek topuklar, mini etekler, bukleli saçlar, topuzlar, manikür, pedikür, makyaj ve benzeri pek çok şeyi içselleştirmişim galiba. Ölesiye paspal dolandığım da olur tabii, ama o, zaman darlığı, tembellik ve ruh halim yüzündendir. Neyse şimdi asıl konuya gelelim. Elimden geldiğince ve bildiğimce makyaj yapmanın püf noktalarını paylaşacağım sizlerle. Markalar hakkında da bir kaç şey söyleyeceğim. Bazı arkadaşlarımız belki malzemeleri de tanımıyor olabilirler diye, çok temelden başlayarak anlatacağım. Renkleri seçerken ilk başta gören birine ihtiyaç duysanız da, görmeyen biri olarak kendi kendinize kolayca makyaj yapabilirsiniz.

Hangi Makyaj Nereye Gider?

Öncelikle her yere aynı makyajla gidilmeyeceğinden başlayayım. Gece ve gündüz makyajı, davet ve iş makyajı elbette birbirinden farklıdır. Geceler ve özel davetler daha ağır ve koyu renkli makyajları kaldırabilir, ama iş yerine o makyaj pek uymaz. Giydiğiniz kıyafet eğer çok şatafatlıysa, daha gözcü bir makyaj iyi olabilir. Onu da zaten genelde kuaförler yapıyor. Açık renklerin hakim olduğu hafif bir makyaj daha az risklidir. Yaz ayları ve günlük kullanım için de daha uygundur. Makyajın ağırlığını

belirleyen bir diğerk unsur da kullanılan malzemelerdir. Göz makyajında far, rimel, göz içine kalem, göz kapağı üzerine kalem ya da eyeliner gibi ürünlerin bir arada kullanılması daha şatafatlı bir makyaj ortaya çıkarır. Sadece far, yalnızca kalem veya rimelle de çıkabiliriz. Daha sade bir makyaj olur. Kaş kalemi, dudak kalemi gibi unsurlar da daha profösyönel ve ağır bir makyaj anlamına gelebilir. Kullandığınız ürünü ne yoğunlukta uyguladığınız da makyajın ağırlığını belirleyen bir unsurdur. Aynı farla daha belirgin ya da daha sade bir görünüş yakalayabilirsiniz.

Makyaj Mazemelerinizi Tanımlayın

Çok fazla makyaj malzemeniz varsa renkleri ve ürünleri akılda tutmak ve ayırt etmek zorlaşabilir. Bu durumda makyaj malzemelerinizi ağır ve hafif makyajlar için ayırabilirsiniz ve ayrı ayrı kutularda tutabilirsiniz. Koyu renk farlar ve rujlar, ışıltılı simli ürünler gece makyajı kutusuna gidebilir. Aynı üründen bir kaç farklı renk aldıysanız veya şekli benzeyen ürünleriniz varsa, braille etiket ya da size ipucu olabilecek herhangi başka bir etiketleme işinizi çok kolaylaştıracaktır. Ben bantla işaret koymayı çok sık kullanıyorum. Göz kalemlerinin hepsi birbirine benziyor ve braille etiket koymaya pek yer yok. Siyah kalemin tepesine yakın bir yere bant sarıyorum, mavinin orta kısmına, yeşili de boş bırakıyorum. Siyaha bir bant, maviye iki, yeşile de üç gibi bir yöntem de kullanılabilir. Siz de kendi şifreli kodunuzu oluşturun. Unuturum, karıştırırım diyorsanız, bir word belgesine not tutun.

Makyaj Öncesi

Başlamadan önce, genel uyarılmalardan bahsetmek faydalı olur diye düşünüyorum. Öncelikle saçlarınızı toplamak ya da saç bandı ile geriye doğru sabitlemek işinizi oldukça rahatlatacaktır, özellikle de fondoten uygularken. Yanınızda ıslak mendil bulundurun ve her aşamadan önce ellerinizi, özellikle de parmak uçlarınızı temizleyin. Böylece malzemelerin ve renklerin karışmasını önler, giysinizi de korumuş olursunuz. Eğer giyeceğiniz şeyi başınızdan geçirerek giymeniz gerekiyorsa, önce giyinin sonra makyaj yapın. Kıyafetinizi korumak için giysinizin üzerine kolay çıkarılabilen bir şey giyebilirsiniz. Bu mümkün değilse, yakanıza kağıt havlu sıkıştırın. Bebeklerin mama önlüğü gibi görünse de işlevseldir. Kullanılmış mendiller, süngerler ve pamuklar için yakınlarınızda bir çöp sepeti bulundurun. Az görenler ışıklı ve büyüteçli bir aynanın

faydasını görebilir. Uygulama sırasında her seferinde aynı sırayı takip edin. Uygulamalarınızı sayın, özellikle de fırçaya malzeme alırken. Detaylara girdikçe ne demek istediğim daha iyi anlaşılacak. Öyleyse hadi işe koyulalım.

Makyaja Başlarken

Makyaj denince bir çok kişi önce renkli kısmı aklına getiriyor. Halbuki öncesinde yapılması gerekenler önemli ve hiç de az değil. Makyaja başlamadan önce yüzünüzü temizleyin ya da yıkayın. Ciltte biriken fazla yağın üzerine makyaj olmaz. Tonik veya başka bir temizleyiciyi bir pamuk yardımıyla kullanabilirsiniz. Yüz temizleyici ve makyaj temizleyici çoğu zaman farklıdır ve ben farklı ürünleri kullanmanızı tavsiye ederim. Bir ürün muhtemelen hem yüz hem de makyaj temizleyici olarak satılıyorsa, bence uzak durun. Aynı markanın iki farklı ürünü alınabilir tabii. Makyaj temizleyiciler genelde biraz daha yağlıdır. Yüz temizleyicilerin amacı ise ciltteki yağı arındırmaktır. Ben yüz temizleyicisi olarak Clean and Clear kullanıyorum uzun süredir. Bir şikayetimin yok. Fiyat olarak da çok uçuk değil. Makyaj temizlemek için bir diğer ürün de makyaj temizleme mendilleridir. Zorda kalınca sıradan ıslak mendil de kullanabilirsiniz, ama pek tavsiye etmem, hele cildiniz hassassa asla denemeyin.

Yüzümüzü bir temizleyiciyle temizlediysek, durulamakta fayda olabilir. Durulamanın ardından cildinizi kurulayın ve nemlendirin. Bunun için yüze has bir nemlendirici kullanmalısınız. Ben pompalı olanları tercih ediyorum. Böylece geride kalan kreme dokunmamış oluyorum ve elimdeki olası bakteriler kreme geçmiyor. Bu tür nemlendiricilerde israf da olmadığından daha uzun ömürlü oluyor. Nemlendirici seçerken cilt tipinizi dikkate alın ve satış elemanından yardım isteyin. Yüzünüzü nemlendirmek için el kremi yerine kullanılan klasik Nivea ve Arko gibi daha yoğun kıvamlı ve yağlı kremleri kullanmayın. Nemlendirici için aşırı pahalı bir ürün almanıza gerek yok, ama yağsız ve parfümsüz ürünler tercihiniz olsun.

Kapatici

Yüzümüzün tamamını nemlendirdikten sonra, sıra geldi kapatici uygulamaya. Kapatici, yüzdeki büyük ve belirgin ton farkları, sivilce ya da yaraları kapatmak içindir.

En çok göz altı için kullanılır. Göz altlarının daha koyu görünmesi, uykusuzluk ve yorgunluk sonucu mor halkaların oluşması çok sık rastlanan bir durumdur. Kapaticı doğru kullanılmazsa, kusurları saklamak yerine daha da belirginleştirebilir. Doğal görünmek için fondoten uygulamaksızın kapaticı kullanabilirsiniz, ama bu oldukça risklidir. Kapaticınızın renginin ten renginizle mükemmel bir uyum içinde olması gerekir. Aksi halde yüzünüz dama tahtası gibi görünebilir. Doğru kapaticıyı bulduysanız ve fazla kapatacak nokta da yoksa, fondotensiz kapaticı kullanmak çok pratiktir.

Kapaticılar, ruj gibi stick, fondoten gibi sıvı veya krem gibi olabilir. Eğer cildiniz yağlıysa, stick kapaticıları, kuru ciltliler de sıvı kapaticıları tercih etmemelidir. Kapaticıyı fondotenin altına uygulamak isabetli olacaktır. Rahat bir uygulama için, göz çevresinin nemlendirilmiş olması oldukça önemli. Nerelerin kapaticı gerektirdiğini öğrenmek için gören birinin fikrini almak iyi olur. Sonrasında kendi kendinize uygulama yapmak çocuk oyuncağı. Uygulamayı parmak uçları, sünger ya da kapaticı fırçasıyla yapabilirsiniz. Bu güne kadar en sevdiğim ürün Klinik (Clinique) markasının, tükenmez kalem gibi arkasına basıldıkça dışarı gerekli miktarda ürün veren ve ucunda bir fırça bulunan kapaticısı olmuştu. Ne yazık ki uygulaması kolay, sonuç başarılı ama ürün çok pahalı ve çok çabuk bitiyor. Şu an Loreal'in stick kapaticısını kullanıyorum. Uygulaması kolay ama biraz fazla kalın bir kapaticı. Kapatacak çok şeyiniz yoksa gereksiz. Dağıtması ve özellikle de fondotensiz kullanacaksınız ciltle bütünleşmesi biraz zahmetli. Bir ara Inglot sıvı kapaticı da kullanmıştım, fena bir ürün değil ve fiyatları en son bıraktığımda daha insancıldı. Avon asla kullanmam, çünkü gözüme alerji yapıyor ve pek de güvenmiyorum açıkçası. Ruj, far ve oje belki olabilir ama kapaticı, fondoten ve pudra değil. Nemlendirici hiç değil.

Fondoten

Kapaticıyla işimiz bittiyse, gelelim fondotene. Fondoten kullanmanın temel amacı ciltteki ton farklılıklarını sıfırlamak ve sivilce ya da yara izlerini olabildiğince gizlemektir. Fondoten, akışkan bir krem kıvamında ve ten renginde bir malzemedir. Ürün seçerken mutlaka ten renginize en yakın olanı bulmalısınız. Satış elemanlarına bu konuda fazla bel bağlamayın; ellerindeki ürünü satarak prim kazandıklarından,

uysa da uymasa da size bir şeyler satmaya çalışabilirler. Göz zevkine güvendiğiniz birinden yardım almakta fayda var.

Fondoten cilde ipeksi ya da kadifemsi diyebileceğimiz pürüzsüz bir görünüm kazandırır. Bu görünüm çok bıçak sırtı bir şeydir. Bebeksi de görünebilirsiniz, yapay da. Fondotenin rengi ve uygun miktarda uygulanması çok önemli. Yüzünüze bir maske takmış gibi görünmek hiç de iyi olmaz. Gıdığınize ve kulak altlarınıza doğru da uygulama yapmayı unutmayın. Fondoteni ne kadar aldığının farkında olmak için önce parmaklarınıza alıp sonra yüzünüze uygulamakta fayda var. Parmaklarınızı şişenin üzerine koyun ve şişeyi ters çevirin. Pompalı ürünler burada da iyi iş görür. Cildinizi önceden nemlendirdiğiniz için bir kaç pirinç tanesi kadar ürün kullanmanız yeterli olacaktır. Parmak uçlarındaki ürünü yüzünüzün çeşitli noktalarına dokunarak paylaşın. Bir pirinç alınıza, bir tane burnunuza, yanaklara da birer tane koyun, çenenizi sakın unutmayın. Pirinçler de fazla büyük olmasın. Daha sonra aynı parmaklarınızla ürünü yüzünüzün tamamına dağıtın ve iyice yedin. Yaklaşık yarım dakika bu yedirme işlemini sürdürün. Parmaklarınızı aşağıdan yukarıya sürmeyin. Tüğlerin arasını fondotenle doldurup belirginleştirebilirsiniz. En iyisi yukarıdan aşağıya bir hareketle uygulamak. Sünger ya da fondoten fırçası daha başarılı bir uygulama sağlayabilir ama şart değildir. Kadınların çoğu eliyle uygular fondoteni. Ben bir ara Klinik kullanmıştım. Açıkçası kullanırken iyi olduğunu düşünüyordum. Fakat şu anki fondotenimi kullanmaya başlayınca, diğerine verdiğim parayı haram zıkkım ettim diyebilirim. Şimdi Givenchy kullanıyorum. Tüpün ucunda bir sünger var, uygulamayı çok kolaylaştırıyor. En sevdiğim özelliği ise gün sonunda bile alımda yağlı bir tabakanın oluşmamış olması. Klinik günü yağlı bir ciltle kapatmama sebep oluyordu. Sizin cildiniz kuruyorsa belki sevebilirsiniz. Givenchy oldukça pahalı bir marka, ama fondoten, paraya kıyılacak bir ürün bence. Her gün makyaj yapmıyorum, aslında ayda bir kaç kez fondoten kullanıyorum diyebiliriz. Aynı ürünü iki yıldır kullanıyorum ve daha bitmedi. Çok sık kullanacaksanız daha uygun markaları keşfedin ve benimle de paylaşın olur mu?

Göz Makyajı

Şimdi gelem göz makyajına. Pudra ve allık son dokunuşlar olacak. O yüzden şimdilik atlıyoruz.

Göz Kalemı

Göz makyajına eğer kullanacaksanız kalem ile başlamak iyi olur. Kalemı gözün içine, kirpiklerin altına ve göz kapağının üzerine uygulayabilirsiniz. Bence ilk aşamada üçünü birden yapmayı denemeyin. Açıkçası ben sadece gözümün içine kalem çekebiliyorum. Kalemı ister burun ister dış tarafından gözünüzün içine yerleştirin. Sonra gözünüzü kapatıp kalemı yazı yazar gibi bir açıyla tutup bir iki defa git gel yapın. Bu işlem sırasında gözünüzü kirpiklerin hemen yanından, dış taraftan çekerek biraz gerdirin. Böylece daha kolay sürebilirsiniz. Kaç defa gidip geldiğinizi sayın ve diğer gözünüze de aynı sayıda git gel tekniği ile uygulama yapın. Kalemizin ne kadar boyadığı önemli. Bazı kalemler beş altı git gel gerektirebilir, bazıları iki seferde yeterince boyar. Yeni bir kalem aldığınızda, gören birinden yardım alın ve kaç git gel yapmanız gerektiğini belirleyin. Gözün içine çekilen bu kalemler kurşun kaleminden çok daha incedir. Özel bir kalemtraşla açılanları ya da asansörlü dediğimiz ruj gibi açılanları da vardır. Asansörlü olanlar benim favorim. Onların da ucunu sivirtmek gerekebiliyor. Bazılarının arkasında kendi kalemtraşları var. Göz kalemınızı açarken dikkatli olun. Çok sivirtmeyin. Bu kalemler açılırken etrafa çok dağılırlar. Çöp kutusunun içine ya da klozete açabilirsiniz. Sonra mutlaka ellerinizi yıkayıp makyajınıza öyle devam edin.

Göz kalemı önemli ve hassas bir konu. Ne çok yumuşak ne de çok sert bir kalem seçmelisiniz. Sürülüşü de kolay olmalı. Sürerken akıp gitmeli, takılıp kalmamalı. Paraya kıyılacak bir ürün varsa, koyu renk göz kalemidir derim ben. Malum, göz nemli bir ortam. Bu kalemler de gözün içine çekilince çok kolay dağılabiliyor ve gözün altına doğru akabiliyor. Bu çok kötü bir görüntü oluşturuyor. Siyah kalemınız aktıysa, göz altlarınız dayak yemiş gibi bile görünebilir. Suda çıkmayan makyaj ürünlerini denemek iyi sonuç verebilir. Klinik, önermeyeceğim bir markadır. Asansörlü kalemimin ucundaki plastik kısım ilk haftada kırıldı ve kalemın kendisi oradan dağılmaya başladı. Kalemı çöpe atmak durumunda kaldım. Şu an sıradan bir Loreal

kullanıyorum. İki üç saat sonra dağılıyor. Göz altlarımı temizlemek zorunda kalıyorum. Loreal infallible serisi daha kalıcı sonuç veriyor. Asansörlü kalemlerin önemli noktası, merak edip kalem fazla döndürüp ucunu dışarı çok çıkarmayın. Çok hasasslar. Ben aldığım gün kalem kökünden kırma başarısını gösterdim de. Sizi de uyarayım istedim. Forumlardan gördüğüm kadarıyla Chanel Waterproof Long Lasting Eyeliner çok kalıcıymış. Denize havuza bile giriyormuş millet. Fakat “çoluk çocuğun riskini yatırdım”, diyebileceğiniz kadar pahalı bir ürün.

Göz kalemlerinde renk seçimi de bir o kadar önemli. Gözleriniz küçük ve çökükse siyah ve diğer koyu renkler, gözlerinizi daha da küçük göstereceğinden pek tercih edilmemelidir. Açık ve parlıtlı renkler gözlerinizi daha iri gösterebilir. Göz içine beyaz kalem çekmek de, gözleri büyük göstermek için kullanılan makyaj hileleri içerisinde yer alıyor. Kıyafetinize, farınızın rengine veya göz rengine göre kalem seçebilirsiniz. Size en çok yakışan renkleri bulmak için bir kaç farklı kişinin fikrine başvurun.

Makyaj konusu derya deniz. Tamamından bahsedersen, derginin yarısı makyaj hakkında olacak. Bu nedenle gelecek sayıda devam etmek üzere, şimdilik konuya bir virgül koyuyorum. Daha sırada far, rimel, pudra, allık ve oje var. Makyöz körler, lütfen siz de kendi ipuçlarınızı mail adresim aracılığıyla bana ulaştırın. Önümüzdeki sayıda sizden gelen yöntemleri de paylaşmak istiyorum. Gördüğünüz gibi hiç de zor değil. Görmeden de bakımlı görünmek kolay ve mümkün. Yeterki isteyelim.

İçimizdeki Brezilya'yı Kaybetmek ya da Bulmak!

Engin Yılmaz

Engin_yilmaz@yahoo.com

Hayatımda her daim futbol çok önemli bir yer tutmuştur. Yo öyle becerikli falan değilim. Önümdeki topa bile vurmaktan aciz kalıyorum bazen halı saha

maçlarımızda zilli topla oynarken. Ama futbolu izlemek, o heyecanı yaşamak, kendimi bildim bileli yaşamımın vazgeçemeyeceğim bir parçası olmuştur.

Bu yazıyı yazarken saat 02:15 civarı olmuş. Birkaç saat önce Brezilya şok bir yenilgiyi tadıyor Dünya Kupası'nda. Dile kolay, Almanlardan tam yedi gol yiyorlar. Dünya kupa tarihleri boyunca aldıkları en farklı mağlubiyet. Şimdi de futbol yazarlığına mı başladın, diyeceksiniz; ama kazın ayağı öyle değil. Brezilya bu mağlubiyeti Brezilya olmaktan vazgeçerek çok önceden hak ediyordu. Almanya kendileri gibi disiplinli oynayarak kimliksiz kalmış Brezilya'ya kolay kolay unutulamayacak bir ders veriyordu. Tıpkı her gün gören gibi davranmaya çalışıp sürekli hayal kırıklıklarıyla boğuşan körler gibi.

Hayda... Yine konuyu getirip nereye bağladım değil mi? Ama bir şeyler yazmazsam uyku tutmayacak. En iyisi mi, içimdekileri parmaklarımın ucundan klavyeye dökeyim, belki söndürürüm ruhumdaki anlatamadığım ateşimi.

Birçoğumuzun gönlünün takımıydı Brezilya. Pelé, Zico, Ronaldo, Romário, Ronaldinho, hemen ilk çırpıda aklıma gelen isimler. Neden, çünkü futbolu eğlenerek oynayan, pasa, çalıma, şova dayalı, hem zevk alan hem zevk veren bir futbol oynuyordu bu Güney Amerika ülkesi. Çocuklar sokaklarda hep bu futbolculardan birinin adını bağırarak vuruyorlardı topa. Bu takım 1958, 1962, 1970, 1994 ve 2002 Dünya kupalarında da şampiyonluğu tadıyor, şampiyon olamasa bile hep akıllarda, hep yüreklerde oynadıkları futbol kalıyordu.

Ne Var ki, seksenli yıllarla doğan neoliberalizm, endüstriyel Futbol adı altında oyuna değil, sonuca odaklı aktörlerle girdi futbolun masumiyetinin tam göbeğine. Profesyonellik adı altında her şeyi metalaştırıp tüm değerleri satılık haline getiren bu lanet, artık iyi oyuna değil, maç sonundaki skora bağımlı hale getirdi hem izleyiciyi hem futbol aktörlerini.

Nihayet 2006 Avrupa şampiyonu Yunanistan oldu. Maç boyu defans yapan, futbolu kimseye zevk vermeyen, ama sonuç alan Yunanistan.

Doksanlar sonrası turnuvalar inanılmaz sıkıcı hale geliyordu. Gol atmak yerine yememeyi düşünen hocalar, Çok koşan, ama az üreten futbolcular, yalnızca iddaa benzeri futbol bahislerine kendini kaptıran izleyiciler, sonucu penaltılarla bitebilen sıkıcı maçlar.

Ama olsundu, Brezilya gibi takımlar vardı halen, pas yapmayı seven, hücum futbolunu ön plana çıkaran, her zaman kazanamayan ama bizlere futbolu sevdiren takımlar. Ya da biz öyle sanıyorduk.

Bu yılki Dünya Kupası'nda yine çoğumuzun en büyük favorisiydi Brezilya. En ünlü teknik direktörlerden taraftarlara yapılan araştırmalar hep Brezilya'yı gösteriyordu şampiyon adayı olarak. Ama oda ne! Maçlar başladı ve bambaşka bir takım gördü herkes. Neymar dışında hücumda güvенеceği oyuncusu olmayan, en sağlam hattı

savunma bölgesi olarak gösterilen bir takım. Hocaları açıklamalar yapıyordu: “Önemli olan kupa, oyun değil.”

Maçları da zar zor kazanınca, başarıyoruz sandılar, ama artık Brezilya bırakın gönüllerin takımını, kupanın en antipatik takımı haline gelivermişti. Çünkü onlar artık Brezilya Değildi, güya Avrupa takımlarını taklit ediyorlardı, ama bir şeyler eksik değil miydi?

Birkaç Saat önce, Almanya bunun yanıtını çok ağır biçimde verdi herkese. Kolay kolay eşi benzeri görülemeyecek bir galibiyet aldı binlerce Brezilyalı taraftarın önünde: 7 - 1; Brezilya gibi oynamaktan vazgeçip endüstriyel futbolun çarklarına kendini kaptıranlar, içlerindeki Brezilya’yı kaybetmişlerdi, yerine buldukları taklitler ise ancak buraya kadar işe yaramıştı.

Niye yazdım bu kadar şeyi dersiniz? Futbol ile hayatlar arasında çoğu zaman paralellikler görürüm de ondan belki. Bir engelli olarak, yıllardır konuyla ilgili birçok platformda bulunup bir şeyleri dile getiririm. Ders muafiyetlerinin sorunlarından pozitif ayrımcılık altında dayatılan eşitsizliklere, farklı hususlarda yazıp görüşlerimi dile getirirken, , nedense en ciddi tepkiler yine engellilerden gelir.

Gerçekçi olmak gerekir, Engellilerin istedikleri her şeyi yapabileceğini söylemek saçmalaktır ve komplekstir onlara göre. Hayata gören, yürüyebilen, duyabilen birinin kodlarıyla bakarlar hep; çünkü asıl olan, olması gereken, normal olan budur. Gaye, o normale olabildiğince yaklaşabilmektir. Onun için de biraz kendinden vazgeçmek gerekir. Ama bu anlayış ne goller yedirir onlara, bize farkında mıyız dersiniz?

Belirli bir düzeyde görebilen bazı arkadaşlarım vardı. Bu görmelerine güvenip asla ellerine baston almadan yürüyen, ama olur olmaz yerlere çarpan arkadaşlar. Onların bir kısmına sorduğumda çok basit bir gerekçeleri vardı: sokakta yürürken kör olduklarının anlaşılması. Böylece çevredeki bakışları ve dikkatleri üzerlerine çekmiyorlardı. Norma yaklaşıyorlardı kendilerince. Yalnız bazen minik bir sorunla karşılaşıyorlardı, yakın bir arkadaşları yanlarından geçerken selam veriyor, o selamı göremedikleri için karşılık vermemeleri arkadaşlık ilişkilerini zedeleyebiliyordu. Almanya’dan birinci golü böyle yiyorlardı.

Hiç unutmam, rehber öğretmenken engelli öğretmenlerle bir toplantıda buluşmuştuk, bir arkadaş aynen şöyle dedi: “3 aydır şu okuldayım, daha kimse görmediğimi anlamadı.”. Büyük bir iş başarmıştı Kendine göre. O da norma yaklaşıyor, böylece ayrımcı bir söyleme uğramayacağını düşünüyordu kim bilir? Ama gerçekten ihtiyacı olduğunda hiçbir uyarılama talep edememesine, ciddi zor durumlara düşmesine yol açacaktı bu tutum farkında mıydı acaba? İkinci Almanya golü böyle düşünen arkadaşlar için gelsin.

Üçüncü gol benim için gelecek. Gerek GETEM gerek diğer konularla ilgili değişik zamanlarda konuşma yapmak için kürsüye gittiğim olur çeşitli seminer, konferans ve

toplantılarda. İlk başlarda sahnenin yeri karışık diye bir kişinin bana eşlik etmesine izin verir, baston kapalı biçimde çıkardım kürsülere. Bir gün kafama dank etti bir şey, sen engelsiz hayat, erişilebilirlik, engellilerin potansiyellerinden bahset; ama sahneye bastonun kapalı halde birinin kolunda çık. Bu ne perhiz bu ne lahana turşusu değil miydi? O gün bugündür, bir yerde kürsüye çıkacaksam, bana biri eşlik etse bile bastonum açık yürürüm hep gideceğim noktaya.

İsim vermeyeyim, Bir arkadaşımın evine gitmiştim. Salon öyle bir düzenlenmiş ki, tam ortada bir sehpa, yine ortaya yakın bir yerde koltuklar, diğer kenarda masa. Yani evin içinde yürümek mantarla dolu bir kaldırımda yürümekten beter gelmişti bana. Sorduğumda kör olarak bir evde yaşarken niye salonlarını böyle düzenlediklerini, Aldığım cevap aynen şuydu: “Haklısın ama böyle çok güzel görünüyormuş.”. Görsel kodlar Kendi ihtiyaç ve beklentilerinin önüne geçiyordu. Dördüncü gol bu arkadaşım için gelsin.

Bazen sokakta yürürken bir başka kör arkadaşımınla, iki dakikada bulacağımız bir yeri kimseye yol sormadığımız için yarım saatte buluruz. Bazısı böyledir, birilerine sormak sanki daha çaresiz gösterecektir onu. Ha Türkiye gibi bir yerde her sorduğumuzda doğru yanıt alamadığımız besbelli de, oradaki güdü farklı gibi gelir bana, sanki sormak daha çok dikkat çekip körlüğün daha da anlaşılmasına neden olacaktır. Beşinci gol bu tür arkadaşlarım için gelsin.

Bilgisayar teknolojisi zarar verdi aslında bazılarımıza. Kimimiz hiç evden dışarı çıkmaz bir biçimde tüm gününü birileriyle klavye yarıştırmakla geçirir oldu. Siparişler de online gelince, tek başına alış verişe çıkmak, öylece bir hava almaya çıkmak, gereksiz oldu böyleleri için. Onlara sorduğunuzda, bir körün tek başına tatile çıkması, gidip birileriyle top oynaması, abuk subuk yürüyüp sağa sola çarpması gülünçtü. Kendini asla böyle komik durumlara düşürmezdi onlar. Gerçekçi olan engelli olan kişinin diğerlerine göre daha eksik olduğunu kabul edip, kendilerine verilenlerle yetinmeleriydi çünkü. Altıncı gol bu arkadaşlar için gelsin.

Ve final golüne gelelim şimdi. İŞKUR bir sözlük çıkarmış duyduk ki. Meslekler sözlüğü. Bu sözlüğe göre engelli kişi, koşamaz, fotoğraf çekemez, dans edemez, basketbol, futbol oynayamaz, daha ne inciler var neler. Haklı olarak büyük bir infial oluştu tabi toplumsal dayatmalara baş kaldıran arkadaşlarımız arasında. Ama bence asıl sorunumuz İŞKUR sözlüğü değil aslında, orada söylenenlerin esas gerçekler olduğunu içselleştiren, onları haklı bulan engelli arkadaşlar. Onlara göre herkes her işi yapamaz; ama kör ya da başka bir engele sahipseniz, siz daha fazla her işi yapamazsınız. Çünkü eşyanın tabiatına aykırı davranıyorsunuzdur. Eşyanın tabiatı hayatı yalnızca gözlerle, bacaklarla veya kulaklarla kodlamayı gerektirir böylelerine göre. Yedinci gol işte bu durumlar için gelsin.

Peki, neyin karşılığında yedik bu yedi golü, biraz daha başkalarına benzeyebilmek, tırnak için normal olabilmek için. Ama atabildiğimizi sandığımız yalnızca bir gol. O da yaşanan hezimetleri, hayal kırıklıklarını değiştirmiyor. Birinin size, hiç engelli biri gibi değilsin, demesi attığınız bir gol değil dikkat, olsa olsa off-site olur bu.

Brezilya, Brezilya olmaktan vazgeçtiği için yaşadı böyle bir hezimetini. Bu turnuvayı belki kazanabilirdi, şans yanlarında olur, uzatmalar, penaltılarla yine kupayı alabilirlerdi. Ama bunların hiçbirisi turnuvanın en antipatik takımını imajını kafalardan silmeyecekti. Bizimde içimizde bir Brezilya yok mu sizce? O Brezilya, kendimizde olmayı taklit edip hiçbir zaman ulaşamayacağımız başkalarının normları değil, o Brezilya, kör gibi, sağır gibi yaşayıp kendi yöntemlerimizi hayata geçirebildiğimizde ortaya çıkacak. O Brezilya, sırf başkalarına göstermek için fotoğraflar çekirmek yerine, kendi çektiğimiz fotoğraflara, videolara, etiketler koyup betimlemeler yapmaya başladığımızda ortaya çıkacak. O Brezilya, Bastonu bir utanç kaynağı değil, hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olarak görebildiğimizde ortaya çıkacak. O Brezilya, yapacağımız işlere körcül yöntemler aramaya başladığımızda ortaya çıkacak. Evet, bu bir risk. Kesin galibiyetler vadetmeyecek belki bizlere, ama en azından kendimiz gibi olmayı, iç tatmini vaat edecek değmez mi? İçimizdeki Brezilya'yı mı arayacağız, yoksa başkalarının çizdiği normları mı? Bunu iyice bir düşünün bence.